

Važnost čitanja - Aktivnosti u predškolskoj ustanovi i sudjelovanje na dodatnim usavršavanjima iz perspektive odgojitelja

Kovačić, Paula

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:024443>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-15**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA PEDAGOGIJU

Paula Kovačić

Važnost čitanja - aktivnosti u predškolskoj ustanovi i sudjelovanje na dodatnim usavršavanjima iz perspektive odgojitelja

DIPLOMSKI RAD

Rijeka, 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA PEDAGOGIJU

Paula Kovačić

Važnost čitanja - aktivnosti u predškolskoj ustanovi i sudjelovanje na dodatnim usavršavanjima iz perspektive odgojitelja

DIPLOMSKI RAD

Mentor:

Prof. dr. sc. Jasminka Zloković

Rijeka, 2023.

UNIVERSITY OF RIJEKA
FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF EDUCATION

Paula Kovačić

Importance of reading - activities in pre-school institutions and
participation in additional training from the perspective of educators

MASTER THESIS

Mentor:

Prof. dr. sc. Jasminka Zloković

Rijeka, 2023.

IZJAVA O AUTORSTVU DIPLOMSKOG RADA

Ovime potvrđujem da sam osobno napisao/la rad pod naslovom: Važnost čitanja - aktivnosti u predškolskoj ustanovi i sudjelovanje na dodatnim usavršavanjima iz perspektive odgojitelja te da sam njegov autor/ica.

Svi dijelovi rada, nalazi i ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima (mrežnim izvorima, literaturi i drugom) u radu su jasno označeni kao takvi te adekvatno navedeni u popisu literature.

Ime i prezime studenta/ice: Paula Kovačić

Datum: 1. 9. 2023.

Vlastoručni potpis: _____

Sažetak i ključne riječi

Tema ovog rada je važnost čitanja djeci rane i predškolske dobi. Rad se usredotočuje na odgojitelje kao jedne od glavnih osoba koje okružuju djecu u njihovim najranijim godinama te s njima provode aktivnosti čitanja i aktivnosti vezane uz čitanje, pričanje i usvajanje predčitačkih vještina u predškolskim ustanovama. Također se naglasak stavlja i na želje odgojitelja o sudjelovanju na dodatnom stručnom usavršavanju u području čitanju djeci radne predškolske dobi. Cilj je rada istražiti mišljenja odgojitelja Međimurske, Varaždinske i Koprivničko-križevačke županije o važnosti čitanja i o sudjelovanju na dodatnim usavršavanjima na temu čitanja te istražiti kako odgojitelji provode aktivnosti vezane uz čitanje.

Provedeno je istraživanje na uzorku od 53 odgojitelja s područja Međimurske, Varaždinske i Koprivničko-križevačke županije. Sve ispitanice su bile ženskoga spola. Za provedbu istraživanja korišten je anketni upitnik u *online* obliku. Rezultati su pokazali da su odgojitelji svjesni važnosti čitanja i da koriste vrijeme za provođenje aktivnosti u predškolskoj ustanovi. Aktivnosti se najčešće provode ujutro, a aktivnosti su često usmjerene na čitanje i razgovor o tome što se čita. Većina predškolskih ustanova ima kutak sa slikovnicama kojima se djeca mogu služiti, a također su česti posjeti školi i knjižnici. Kao najčešći problem s kojim se susreću odgojitelji navode ometanje aktivnosti od strane pojedinoga djeteta. Skoro svi odgojitelji zainteresirani su za sudjelovanje na dodatnim usavršavanjima na temu čitanja djeci rane i predškolske dobi u budućnosti. Nije pronađena statistički značajna razlika između mišljenja odgojitelja o čitanju i o sudjelovanju na dodatnim usavršavanjima s obzirom na godine radnog iskustva.

Ključni riječi: čitanje, važnost čitanja, predškolska ustanova, aktivnosti u vrtiću

Summary and keywords

The theme of this paper is the importance of reading to children of early and preschool age. The work focuses on educators as one of the main people surrounding children in their earliest years and with them they carry out reading activities and activities related to reading, speaking and acquiring pre-reading skills in pre-school institutions. Emphasis is also placed on the wishes of educators to participate in additional professional training in the field of reading to children of pre-school age. The aim of the paper is to investigate the opinions of educators of Međimurska, Varaždin and Koprivnica-Cross County on the importance of reading and on participation in further training on the topic of reading, and to investigate how educators carry out activities related to reading.

A survey was conducted on a sample of 53 educators from the areas of Međimurska, Varaždinska and Koprivničko-križevačka County. All the subjects were female. A questionnaire in online form was used for conducting the research. The results showed that educators are aware of the importance of reading and that they use time to carry out activities in pre-school institutions. Activities are usually carried out in the morning, and activities are often focused on reading and discussing what is being read. Most preschool facilities have a corner with picture books that children can use, and visits to schools and libraries are also frequent. As the most common problem experienced by educators, they refer to the disruption of activities by a particular child. Almost all educators are interested in participating in additional training courses on reading to early and preschool children in the future. No statistically significant difference was found between the teacher's opinion on reading and participation in further training given the years of work experience.

Keywords: reading, importance of reading, preschool, kindergarten activities

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Čitanje	3
2.1. Pojam čitanja.....	3
2.2. Važnost čitanja i prednosti i nedostaci	5
3. Usvajanje vještine čitanja	7
4. Književnost za najmlađe	12
5. Uloga okoline (roditelji, vrtić, knjižnica)	14
5.1. Roditelji	14
5.2. Odgojitelji i predškolska ustanova	16
5.3. Materijalno okruženje i način čitanja.....	18
5.4. Knjižnica.....	19
6. Aktivnosti iz prakse	22
7. Prikaz metodologije istraživanja	26
7.1. Problem istraživanja	26
7.2. Cilj, istraživački zadaci i hipoteze.....	27
7.3. Metoda istraživanja i anketni upitnik.....	28
7.4. Uzorak	29
7.5. Prikupljanje, obrada i analiza podataka	34
8. Rezultati istraživanja i rasprava	35
8.1. Mišljenja odgojitelja o važnosti čitanja	35
8.2. Aktivnosti odgojitelja u skupini	42
8.3. Aktivnosti na razini predškolske ustanove.....	51
8.4. Aktivnosti u suradnji s roditeljima i vanjskom zajednicom	54
8.5. Odgojitelji i dodatna usavršavanja	55
9. Zaključak	59
Popis tablica	62
Popis grafikona	63
Popis literature i izvora	64
Popis priloga	68

1. Uvod

Čitanje, kao proces i aktivnost, već je podosta istraženo područje. Velik dio tih istraživanja nastao je na engleskom govornom području (Čudina Obradović, 2014). Visinko (2014) u svojoj knjizi koju je posvetila čitanju također govori o učestalosti pisanja o toj temi te da samim time nije nužno da ga ona definira, već je važnije oprimjeriti, uputiti i odgovoriti na pitanja iz prakse. Zbog svog vrlo širokog područja, čitanje omogućuje da se istražuju mnogi njegovi različiti aspekti, dijelovi, sudionici. Tako se mogu istraživati lektire u osnovnoj i/ili srednjoj školi, sam proces čitanja, želje/potrebe/navike čitatelja, rad knjižnica, čitanje tijekom nastave, nastavnici, roditelji, kultura čitanja u roditeljskom domu, načini čitanja određenog književnog djela, određeni vjerski aspekti itd. S obzirom na to da je čitanje temelj za buduće učenje i školovanje (Čudina-Obradović, 1996) te da postoje brojne prednosti čitanja, razumljiv je interes za temu čitanja. Čitanje je vještina koja je potrebna svakom čovjeku. Prije svega u školi gdje zapravo savladava tu vještinu, a zatim je koristi za učenje gradiva. Kasnije u životu ta je vještina potrebna za posao, ali i za svakodnevni život. Pripreme za usvajanje vještine čitanja počinju puno ranije nego se sama vještina usvaja, a u pripremanju djeteta za usvajanje te važne vještine veliku ulogu ima okolina (Čudina-Obradović, 2014).

Brojna istraživanja ukazuju na prednosti čitanja na razvoj djeteta poput bogaćenja rječnika i poticanja mašte (Pergar i Hadela, 2020), a s druge strane na nedostatke koji nastaju nečitanjem, npr. Van der Wilt i sur. (2019) upućuju na nekoliko istraživanja o jezičnoj sposobnosti. Osim toga, obiteljski socijalni status može utjecati na neučestalost čitanja u obiteljskom domu što može imati negativne posljedice (Niklas i sur. 2016) te može rezultirati time da neka djeca dolaze u školu bez da im je čitano tijekom rane i predškolske dobi. Odgojitelji, uz roditelje, provode vrijeme s djetetom i skrbe o istom te samim time imaju svoju ulogu u razvoju djece. Iz tog razloga, ispitanici ovog istraživanja su upravo odgojitelji kako bi se utvrdilo kakva su njihova mišljenja o čitanju te kakve aktivnosti vezane uz čitanje provode s djecom u predškolskim ustanovama.

Cilj istraživanja jest istražiti mišljenja odgojitelja Međimurske, Varaždinske i Koprivničko-križevačke županije o važnosti čitanja i o sudjelovanju na dodatnim usavršavanjima na temu čitanja te istražiti kako odgojitelji provode aktivnosti vezane uz čitanje.

Ovaj se rad, uz uvod, sastoji od 6 poglavlja te zaključka. U prvom se poglavlju definira pojam čitanja, nakon toga njegova važnost, a u idućem govori o usvajanju te vještine. Zatim se ukratko objašnjava pojam dječje književnosti i slikovnice. U sljedećem poglavlju govori se o ulozi okoline djeteta na njegov razvoj. Prije metodologije istraživanja predstavljeno je i nekoliko aktivnosti iz prakse vezanih uz čitanje i poticanje interesa prema knjizi koje su se dešavale tijekom godine 2022./2023. u predškolskim ustanovama, knjižnicama i sl. Zatim slijedi prikaz metodologije istraživanja i rezultata istraživanja na temelju kojih je izveden zaključak. Na kraju rada nalaze se i popisi tablica, grafikona i priloga te popis literature i izvora.

2. Čitanje

2.1. Pojam čitanja

Pojam čitanja može se promatrati na različite načine. Tako čitanje možemo shvatiti kao vještinu ili sposobnost koju je netko naučio i savladao, kao aktivnost čovjeka koji čita ili kao proces kada osoba koristi svoje sposobnosti i vještine kako bi protumačila ispisana slova. Tako primjerice Visinko (2014: 265) definira čitanje kao složenu jezičnu djelatnost te napominje da „u praksi o čitanju govorimo kao o složenoj vještini i sposobnosti. I to zato što čitanje obuhvaća dekodiranje i razumijevanje teksta.“ U Pedagoškoj enciklopediji (ur. Potkonjak i Šmileša, 1989: 85) čitanje se definira kao „najstariji oblik čovjekove kulturne djelatnosti, temeljno sredstvo obrazovanja i spoznavanja svijeta.“ Također čitanje nazivaju komunikacijskim procesom kojim se prenosi poruka te spoznajnom djelatnošću za koju su potrebni procesi u živčanom i psihičkom sustavu čitatelja. Čitanje se nadalje može shvatiti kao proces usvajanja teksta na temelju prethodnog poznavanja njegova jezika i pisma. Taj proces upošljava sposobnosti uočavanja, prepoznavanja, povezivanja i tumačenja znakova radi završnog shvaćanja sadržaja, ideje, smisla i sl. koja se prenose tekstem (enciklopedija.hr: pojam *čitanje*). Čudina Obradović, hrvatska psihologinja koja je svoje područje interesa usmjerila na razvojnu psihologiju, psihologiju učenja i nastave te psihologiju nadarenosti (enciklopedija.hr: pojam Čudina Obradović, Mira), nekoliko je svojih radova posvetila upravo čitanju, njegovu usvajanju i aktivnostima koje se mogu provoditi s djecom. Ona navodi da čitanje „zahtijeva mnogobrojne i složene procese: usporedbu, prizivanje iz pamćenja, povezivanje onoga što vidimo s onim što čujemo ili što smo prije čuli, uočavanje bitnih podataka i odbacivanje suvišnih i još mnoge druge procese.“ (Čudina Obradović, 2004: 16). Ljudi su danas okruženi slovima i rečenicama te se vještina čitanja od njih zahtijeva već u osnovnoj školi za učenje, a kasnije i za posao ili svakodnevni život u obliku nekih uputa ili recepata. Stoga je u suvremenom svijetu čitanje vještina koja je nužna za opstanak, a usvajanje te vještine vrlo je važno za djecu, buduće učenike, kojima je ona izrazito bitna za kasnije učenje (Čudina Obradović, 1996).

Kada se govori o čitanju u kontekstu nastave i odgojno-obrazovnog procesa, čitanje se najčešće veže uz nastavu Hrvatskoga jezika, iako je vještina čitanja potrebna za usvajanje gradiva svih nastavnih predmeta. Ako se pojam čitanja promatra iz perspektive predmeta Hrvatski jezik, čitanje je jedna od četiriju jezičnih djelatnosti. Uz čitanje to su još slušanje,

govorenje i pisanje. Jezične su djelatnosti u skladu s biološkim razvojem čovjeka: on prvo sluša, zatim usvaja govor, a tek kasnije dolazi čitanje i pisanje (Visinko, 2010). Slušanje i govorenje počinju se usvajati od najranije dobi, dok se čitanje (i pisanje) obično usvaja tijekom osnovnoškolskog obrazovanja (Kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije, 2019). Samo usvajanje čitanja poučava se i uči u prvom obrazovnom ciklusu. Naime, kurikulum je podijeljen na 3 obrazovna ciklusa, odnosno „odgojno-obrazovna razvojna razdoblja učenika koja obuhvaćaju nekoliko godina školovanja tijekom određene odgojno-obrazovne razine.“ (Nacionalni kurikulum za osnovnoškolski odgoj i obrazovanje, 2017: 40). Pritom prvi obrazovni ciklus obuhvaća razdoblje od predškole do drugog razreda osnovne škole, drugi obrazovni ciklus obuhvaća razdoblje od trećeg do petog razreda, a posljednji, treći ciklus od šestog do osmog razreda. Nadalje, u kurikulumu nastavnog predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije (2019) navode se odgojno-obrazovni ciljevi učenja i poučavanja prema kojima učenik, između ostalog, ovladava jezičnim djelatnostima (uključujući čitanje), čita i interpretira tekstove, razvija kritičko mišljenje, oblikuje iskustva, potiče razvoj mašte i refleksije o svijetu, sebi i drugima itd. Visinko (2014) navodi komunikaciju na materinskom jeziku kao najvažniju kompetenciju te je njeno stjecanje svrha nastave Hrvatskog jezika (to podrazumijeva komunikaciju na hrvatskome standardnom jeziku, ali i na zavičajnom idiomu, a obuhvaća sve jezične djelatnosti). Kako bi učenik mogao postići zadane odgojno-obrazovne ciljeve i ovladati jezičnim djelatnostima te baviti se knjigom i tekstovima, nužno je da usvoji vještinu čitanja.

Osim književnih tekstova, Visinko (2014) ističe da je bitno učenike upoznavati i s neknjiževnim tekstovima poput vijesti, člancima iz novina, plakatima, reklamama ili ulomcima iz enciklopedija i sl. Osim toga, potrebno ih je upoznati s knjigama i tiskovinama u tradicionalnome i digitalnome obliku te posjećivati knjižare i knjižnice. Nadalje, Visinko (2014) govori o čitanju u kontekstu nastave hrvatskoga jezika i njegovom poučavanju i učenju. Navodi vrste i strategije čitanja koja su više primjerenija čitanju na nastavi (jer su uključena i samostalna čitanja učenika) te velika većina ne bi bila primjenjiva u predškolskim ustanovama zbog (još uvijek) nerazvijene vještine čitanja kod djece. Tako su vrste čitanja primjerice početno čitanje, čitanje s razumijevanjem, čitanje u sebi, čitanje naglas, usmjereno čitanje, čitanje u različite svrhe (npr. osobne, informativno, u obrazovne ili profesionalne svrhe,...), samostalno, kritičko, interpretativno, čitanje po ulogama itd. Uz to, autorica navodi primjere i strategije poučavanja rječnika (novih riječi) od kojih bi se neke potencijalno mogle iskoristiti u predškolskim ustanovama prilikom upoznavanja s novim riječima. Navodi sljedeće strategije:

izravno poučavanje riječi, poučavanje o značenju riječi na temelju vođenog razgovora (prije i nakon), otkrivanje značenja riječi na temelju zaključivanja iz konteksta, samostalno otkrivanje značenja riječi uporabom rječnika, bavljenje riječima prije čitanja, bavljenje riječima nakon čitanja.

Važno je spomenuti da je za čitanje vrlo važna i motivacija, to jest da dijete ima pozitivne osjećaje prema čitanju. Čudina Obradović (2004) navodi tri vrste čitačke motivacije. To su predškolska motivacija, početna čitačka motivacija te motivacija-ljubav za knjigu. Autori Whitewurst i Loniga (1998, prema Čudina Obradović, 2004) navode da se motivacija u predškolskoj dobi može javiti oko druge godine, a može se realizirati na više različitih načina. Primjerice, dijete može samo zahtijevati da mu se čita, primjećivati slova i tisak u svojoj okolini, razgledavati i listati slikovnice i knjige, glumiti da čita i slično. Nadalje, Čudina Obradović (2014) navodi kako na razvoj čitačke motivacije također djeluju odlasci u knjižnicu s roditeljima i pregledavanje i posuđivanje knjiga, a također je bitno da je čitački materijal dostupan djetetu.

2.2. Važnost čitanja i prednosti i nedostaci

Čitanje, ne samo da je nužna vještina koja je potrebna suvremenu čovjeku, već mu donosi i brojne prednosti. Nacionalna strategija poticanja čitanja za razdoblje od 2017. do 2022. (2017: 6) navodi rezultate istraživanja koji su pokazali: „bolja čitalačka pismenost znači veću vjerojatnost za nastavak školovanja do 21. godine života, da je čitalačka pismenost pretkazivač profesionalne karijere (bolji od školskih ocjena), da pozitivno utječe na odnos prema studiranju, da je povezana sa sklonošću cjeloživotnom učenju i sa sudjelovanjem u društvu i političkim djelovanjem, da je važna za pojedinca, ali i za gospodarski rast zemlje. Naime, stupanj pismenosti utječe na kvalitetu rada, mobilnost, zapošljavanje, kasnije usavršavanje i na širu participaciju u civilnom društvu.“ Osim toga, Pergar i Hadel (2020) napominju da čitanje bogati rječnik i govor, potiče maštu te kognitivni i emocionalni razvoj. Apel i Masterson (2004: 78) govoreći o razvoju govora kod predškolske dobi, govore i o čitanju. Navode kako čitanje može pomoći djeci da „bolje razumiju važnost redoslijeda događaja u pričanju priča i da se priča mora razvijati u određenom logičkom i vremenskom redoslijedu.“ Također, zajedničko čitanje roditelja i djeteta jača emocionalnu vezu između njih te stvara posebne emocionalne trenutke.

Iako postoje brojne prednosti koje donosi čitanje, važno je spomenuti istraživanja koja spominju negativne aspekte i/ili posljedice nečitanja. Tako primjerice Van der Wilt i sur. (2019) u svom radu spominju rezultate nekoliko istraživanja; da jezična sposobnost utječe na uspjeh, odnosno lošije jezične sposobnosti znače da djeca uče sporije čitati i pisati (Conti-Ramsden i Durkin 2012), da razlike između dječjih jezičnih sposobnosti često ostaju vidljive tijekom cijele školske karijere (Teunissen i Hacquebord 2002) te da su djeca s niskom razinom jezičnih sposobnosti češće odbačena (Van der Wilt i sur. 2016., Van der Wilt i sur. 2018).

Nadalje, Niklas i sur. (2016) bavili su se pitanjem kada roditelji započnu čitati djeci te provodili istraživanje na uzorku od 104 djece i njihovim roditeljima. Nastojali su otkriti postoji li povezanost između početka čitanja i učestalosti čitanja u godini prije polaska u školu te ishoda djeteta. Rezultati su pokazali da je većina roditelja (93,8 %) počela čitati djeci u dobi do 15 mjeseci, a djeci je gotovo pola roditelja (49 %) čitalo svakodnevno. Oni roditelji koji su počeli čitati kasnije, čitali su i rjeđe u godini prije polaska u školu. Ona djeca kojoj se čitalo ranije, pokazivala su veće sposobnosti rimovanja, verbalnog razumijevanja i formiranja pojmova. Također, autori su utvrdili su u svom istraživanju da postoji povezanost između početka čitanja i obiteljskog porijekala: obitelji s migrantskom pozadinom ili nižim socioekonomskim statusom počinju kasnije čitati djeci što je kao posljedicu imalo to da su djeca pokazala znatno niže verbalno razumijevanje. Također, rezultati pokazuju da je rani početak čitanja povoljan za razvoj dječje jezične kompetencije, iako je trenutačno čitalačko ponašanje bolji prediktor ishoda djeteta od početka zajedničkog čitanja. Uz to, Matijević i Bernić (2020) spominju El Nokali i sur. (2010) prema kojima u obiteljima s nižim mjesečnim primanjima i s roditeljima s nižim obrazovanjem djeca češće imaju slabo razvijeno čitanje. Stričević i Čunović (2013) navode 5. godinu života kao vrlo važnu. Navode internetski izvor (Raising Readers) prema kojem djeca koja su izložena ranoj stimulaciji (čitanje, razgovaranje) imaju vrlo razvijena područja zadužena za čitateljske i govorne sposobnosti, a neuronske veze razvijene do tada ostaju temelj budućeg razvoja. S druge strane, kod djece iz socijalno deprivirane sredine uspostavljene su neuronske veze na minimalnoj razini.

U ovom kontekstu valja spomenuti i Matthew efekt ili Matjev efekt. Riječ je, naime, o efektu koji se događa kod čitatelja. Oni koji čitaju dobro i imaju razvijenu vještinu, čitaju i više, a samim time razvija se rječnik i napreduje se. S druge strane, oni koji nisu savladali vještinu čitanja, čitaju sporije, procesi dekodiranja i razumijevanja teksta su teži i sporiji te je ujedno i rječnik slabije razvijen. Samim time oni čitaju manje i slabije napreduju. (Visinko, 2014).

3. Usvajanje vještine čitanja

Već je navedeno da izravno poučavanje čitanja započinje u prvom razredu osnovne škole te tek tijekom prvog razreda osnovnoškolskog obrazovanja učenici postaju u većoj ili manjoj mjeri samostalni čitači. Valja uzeti u obzir da je potrebno vremena da se stekne vještina čitanja te postane vrstan čitatelj, da se tekst čita fluentno te da se razumije pročitano te je na tome potrebno raditi. Kada je riječ o mlađem uzrastu, djeci rane i predškolske dobi, oni još uvijek nemaju usvojenu vještinu čitanja pa je stoga potrebno da im netko tko je stariji od njih (podrazumijevajući da su odrasle osobe pismene i da znaju čitati) pročita određenu priču, slikovnicu ili bajku. Nasuprot kurikulumu Hrvatskog jezika, čitanje kao aktivnost nije definirano Nacionalnim kurikulumom za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2015), već se samo spominju predčitačke vještine u kontekstu predškole, odnosno navodi se da se u planiranju i oblikovanju kurikuluma predškole naglasak stavlja između ostalog i na „stvaranje primjerenog okruženja za spontano bogaćenje rječnika, kvalitetno izražavanje i razvoj razumijevanja, slušanja, govora i jezika odnosno razvijanje predčitačkih i grafomotoričkih vještina u kontekstualno povezanim situacijama“. U tom kontekstu može se spomenuti istraživanje Jerkin i Opašić (2021) koji su utvrdili da se slikovnica izrijekom ne spominje u NKRPOO-u, NOK-u (iako se spominju književni tekstovi), dok se u kurikulumima za Hrvatski jezik, Engleski jezik i Likovnu kulturu slikovnica spominje samo na početnim razinama.

Kada se govori o usvajanju vještine čitanja, različiti autori različito dijele faze koje prethode usvajanju. Primjerice Čavar (2017) govori o tri razvojne etape u razvoju čitanja. To su predčitateljska etapa, druga etapa od početka opismenjavanja do postizanja fluentnosti te etapa fluentnog čitanja s razumijevanjem. S druge strane Čudina-Obradović (1996) navodi da postoje 4 faze usvajanja čitanja. To su: faza cjelovitog prepoznavanja, faza početne glasovne raščlambe, faza prevođenja slova u glas i faza složenog prevođenja grafičkih u glasovne jedinice. Valja pritom primijetiti da autorice različito promatraju pojam čitanja, odnosno, Čavar ga promatra šire i navodi faze do stvaranja vrsnog čitatelja koji je fluentan i čita s razumijevanjem što se postiže čak nakon nekoliko godina od stjecanja same vještine čitanja kako je navodi Čudina Obradović.

Kako bi se čitanje dobro razvijalo, valja uzeti u obzir i čimbenike koji mogu utjecati na njegov razvoj. „Unutarnji su čimbenici genska funkcija i neoštećenost funkcije i građe živčanih putova. Vanjski čimbenici jesu čimbenici prenatalnog razdoblja, materijalna i socijalna okolina ranog djetinjstva, nenamjerno i namjerno podučavanje, škola i vršnjaci te kulturalni čimbenici

kao što su vrijednosti i stavovi društva i pojedinih društvenih slojeva prema pismenosti i knjizi.“ (Čudina-Obradović, 2014: 27) Također, Čudina-Obradović (2014: 28) spominje i najvažnije utjecaje iz okoline koji mogu poboljšati ili otežati razvoj živčanih struktura potrebnih za čitanje. „To su: 1. socijalno-ekonomski položaj obitelji, 2. obiteljski stavovi i vrijednosti, 3. poticajnost govorne okoline u obitelji, 4. poticajnost obitelji za razvoj pismenosti, 5. nenamjerno obiteljsko podučavanje pismenosti, 6. namjerno pripremanje za školu i 7. utjecaji vrtićkih/školskih programa i metoda podučavanja čitanja.“

Čudina-Obradović (2004: 31) navodi da „učenje čitanja jest istodobno ovladavanje nizom čitačkih vještina, a to su: razvijanje govora, upoznavanje sa značenjem pisma i teksta, prijenos govora u pisani tekst, uvježbavanje orijentacije u tekstu i upoznavanje s pismom, razvijanje glasovne osjetljivosti, primjena abecednog načela (šifriranje i dešifriranje), razvijanje pisanja (šifriranje) i postizanje glatkog čitanja s razumijevanjem.“ Također, nadodaje kako se prvih pet vještina razvija u razdoblju prije škole kod većine djece. Nadalje, čitanje uključuje dva istovremena procesa; proces dekodiranja i proces razumijevanja. Navedeni se procesi poučavaju i uče u školi, točnije u prvom obrazovnom ciklusu (Visinko, 2014), te tome prethodi nekoliko nužnih sposobnosti. Naime kako bi se stekla vještina čitanja, potrebno je dijete pripremiti i raditi na tome da ono stekle predčitačke vještine. To se ostvaruje kroz svakodnevnu komunikaciju s odraslima iz djetetove okoline koji o njemu brinu i koji ga odgajaju. Čavar (2017) navodi da je nužno da dijete osvijesti i spozna osnovne stvari o čitanju, primjerice smjer čitanja – hrvatski se jezik čita slijeva nadesno i odozgo prema dolje. I Apel i Masterson (2004: 97) navode kako promatranjem odraslih kako čita, dijete „uči kako držati knjigu, kako okretati stranice, gdje je prva stranica i kako čekati da završi čitanje stranice prije nego okreneš sljedeću.“

Nadalje, usvajanje predčitačkih vještina spominje se u NKRPOO te su one „svjesnost djeteta o pisanom jeziku i to o njegovu tri aspekta: o funkciji pisanoga jezika, o tehničkim karakteristikama pisma te o procesima i tehnici čitanja (Čudina-Obradović, 1996: 19). Autorica također navodi da je svijest o pisanom jeziku moguće zamijetiti kod djeteta već u dobi između 2 i pol i 3 godine, dok Čavar (2017) navodi da se svijest o osnovnim pojmovima pismenosti javlja oko četvrte godine. U Izvješću Poučavanje čitanja u Europi (Eurydice, 2011: 132-133, prema Visinko 2014: 119) naglašavaju se upravo predčitačke vještine i čitanje u obitelji. Predčitačke vještine obuhvaćaju: slušanje i čitanje priča s ciljem uživanja i razgovaranja o istima, slušanje i prepričavanje priča, razumijevanje funkcije čitanja (možemo čitati s ciljem učenja ili radi užitka), rukovanje knjigama i ostalim tiskom (držanje tiskovina, listanje, smjer

čitanja), razumijevanje jezičnih razina – slovo/glas, riječ, rečenica, tekst, prepoznavanje glasova u riječi (rastavljanje i sastavljanje), poznavanje slova abecede, sudjelovanje u aktivnostima nakon slušanja/čitanja (može uključivati dramatiziranje, crtanje itd.). Također, Čudina-Obradović (1996) ukazuje na to da usvajanje i razvijanje predčitačkih vještina omogućuje i olakšava usvajanje vještina čitanja, a s druge strane, njihov nedostatak sprječava razvoj kvalitetnog čitanja i u odrasloj dobi. Kao što je već navedeno, Čudina-Obradović navodi brojne prijedloge aktivnosti, a u svom radu (2004) daje prijedloge za razvijanje predčitačkih vještina. Primjerice navodi aktivnosti za razumijevanje značenja pisma i teksta (poput korištenja natpisa u prostorijski, tematski pano, smišljanje priča i sl.), a također i za glasovnu osjetljivost te abecedno načelo. Osim toga, navodi kako se govor može poticati u školi kroz pohvale, proširivanje djetetovih odgovora i ponavljanjem istih, korištenjem pitanja otvorenoga tipa... Također navodi i primjere aktivnosti za poticanje govora poput prepričavanja, pričanja i smišljanja priča, kreativnih igara s pričama poput dramatizacija.

Neki autori (Diamond i Hopson (2006) i Čudina-Obradović (2002) prema Pergar, Hadel (2020)) navode da razvoj vještine čitanja ili nekih faza usvajanja čitanja počinje već vrlo rano, od rođenja ili usvajanja govora. Samim time autori (Niklas i sur. (2016)) sugeriraju što raniji početak čitanja djeci, a također se stvaraju i različiti programi knjižnica koji potiču roditelje na isto (Čunović i Stropnik (2016) spominju neke od njih). Nadalje, osim programa, svjesni važnosti čitanja u predškolskom razdoblju, neki autori objavljuju knjige s prijedlozima i aktivnostima za razvijanje predčitačkih aktivnosti ili uključuju prijedloge u svoje teorijske radove. Tako primjerice Peteh (2003) u djelu *Svako slovo nešto novo* navodi i opisuje 65 igara slovima i riječima koje su smišljene ili prikupljene prilikom dugogodišnjeg rada s djecom i odgojiteljima. Grupirane su u sljedećim skupinama: igre slovima, igre riječima, čitanje slika, grafomotorika te ostali poticaji. Osim nje, prijedloge aktivnosti za najmlađe te za učenike navela je i Stanić (2021) u svom radu, Bojović (2015) navodi igre, radionice i priče za djecu, a Čudina-Obradović je u nekoliko svojih knjiga ponudila brojne prijedloge aktivnosti za djecu od poticanja motivacije, razvijanja fonološke osjetljivosti i svjesnosti, za percepciju govora itd. (1996, 2002, 2004, 2014¹). Pritom valja razlikovati nekoliko pojmova. „Možemo govoriti o djetetovoj fonološkoj osjetljivosti (njegovoj mogućnosti da u govoru nesvjesno barata rečenicama, dijelovima rečenice, dijelovima riječi: slog, početak, završetak), zatim fonemskoj osjetljivosti (mogućnost djeteta da nesvjesno prepoznaje glasove u riječi) i fonemskoj

¹ Autorica osim udžbenika Psihologija čitanja u kojem spominje neke aktivnosti, izdaje i radnu bilježnicu s različitim aktivnostima.

svjesnosti, a to je njegova mogućnost da svjesno prepoznaje glasove u riječi, njihov broj i položaj te svjesno razmišlja o strukturi riječi i mijenja ju ispuštanjem, dodavanjem, zamjenom i preokretanjem glasova.“ (Čudina-Obradović, 2014: 114)

No još uvijek ostaje nejasno kada početi s pripremama djeteta za školu, što dijete mora znati prije polaska u prvi razred te što zapravo podrazumijeva *spremnost za školu*. Tim se pitanjem bavila Čudina-Obradović (2008) u svom članku gdje je ukazala na problematičnost tog pojma. Najveća pitanja nastaju vezana uz uvjete nastanka spremnosti (je li ona biološki predodređena, tj. je li riječ o sazrijevanju ili je spremnost moguće usvojiti) i sadržaj koji spremnost obuhvaća (koje karakteristike, znanja i sposobnosti dijete mora imati: biološke, kognitivne, socijalne...). Osim toga, također se javljaju i dva pristupa i mišljenja u kojoj mjeri djeca moraju biti upoznata s čitanjem prije škole, odnosno je li potrebno predškolsko poučavanje čitanja. S jedne strane Čudina-Obradović (2014) navodi učiteljice koje žele da djeca poznaju abecedu, da su djeca već stekla vještinu dekodiranja te osnovne pojmove pismenosti. Takva djeca u početku mogu napredovati brže te biti istaknuta u početku, no razlika između učenika se gubi najkasnije do trećeg razreda. Nasuprot tome postoje učitelji i učiteljice koji žele djecu koja uopće nemaju čitačke vještine jer smatraju da je rad s djecom koja „znaju čitati“ teži te žele krenuti od početka. Razlozi tome mogu biti da djeca dolaze s različitim predznanjem: jedni ne znaju što su slova, dok drugi mogu čak čitati jednostavnije tekstove. Samim time su i potrebe razreda raznolike te djeca zahtijevaju drugačiji pristup, a rezultat može biti i dosađivanje u razredu kod učenika koji znaju čitati za vrijeme dok drugi učenici tek savladavaju potrebne vještine. Nadalje, Čudina-Obradović (2014) navodi kako problem može predstavljati i stručnost odgojitelja i roditelja i primjerenost njihovih metoda. Naime, moguće je da se javi strah od neuspjeha, otpor i odbojnost prema čitanju i gubitak motivacije, ukoliko su korištene pogrešne metode. To svakako rezultira gubljenjem interesa i radosti prema čitanju prije stjecanja same vještine, a uvjeravanje da je čitanje zapravo užitek i zanimljiva aktivnost samim time može postati težak zadatak. Kako navodi Čudina-Obradović (2014) Postoji vjerojatnost da su navedeni razlozi u temeljima propisa u državama poput Austrije, Finske i Turske u kojim je sustavno podučavanje djece čitanju prije škole nedopušteno. U kontekstu tome valja spomenuti i dva pristupa podučavanju čitanju, a to su prirodno (nenamjerno) i namjerno. U prirodnom se pristupu dijete nenamjerno priprema: s njime se razgovara, objašnjava, priča, čita mu se te komentira. Na taj se način radi na bogaćenju rječnika te razvoju govora i mišljenja. S druge strane nalazi se namjerni pristup podučavanja djeteta kada se dijete namjerno podučava slovima i dekodiranju. Takav pristup može omogućiti prednost u samom početku obrazovanja, no može

imati i negativne posljedice poput straha, nervoze i otpora prema čitanju. (Čudina-Obradović 2014)

Važno je naglasiti da je bitno da upravo u tom razdoblju čitanje mora imati funkciju uživanja te da što dulje čitanje ostaje užitak, veće su šanse da će dijete zavoljeti čitanje. (Visniko, 2014). Peteh (2003) spominje „mogućnost“ djece da upamte tekst slikovnice napamet te je prilikom zajedničkog čitanja „čitaju“, odnosno recitiraju. Također se mogu pridružiti u aktivnosti čitanja na način da roditelj i dijete „čitaju“ svatko svoje djelo (primjerice novine i slikovnicu) te pokazivati interes kroz mnogobrojna pitanja poput „Što piše?“, „Koje je to slovo?“ te je taj interes potrebno podržavati. Bitno je da aktivnosti „čitanja“ predstavljaju veselje, igru, da budu opuštene i ne stvaraju napetost i strah.

4. Književnost za najmlađe

Dio književnosti koji obuhvaća djela pisana djeci naziva se dječja književnosti. „To je posebni dio književnosti koji obuhvaća djela što po tematici i formi odgovaraju dječjoj dobi (grubo uzevši od 3. do 14. godine), a koja su ili svjesno namijenjena djeci, ili ih autori nisu namijenili djeci, ali su tijekom vremena, izgubivši mnoge osobine koje su ih vezale za njihovo doba, postala prikladna za dječju dob, potrebna za estetski i društveni razvoj djece, te ih gotovo isključivo ili najviše čitaju djeca.“ (Crnković, 1990: 5/6). Osnovnim vrstama ove književnosti smatraju se dječja poezija, priča ili bajka i roman ili pripovijetka o djeci. No svakako je vrlo važno istaknuti i slikovnicu. To je knjiga koja je namijenjena djetetu te prva knjiga kojom se dijete služi. (Crnković, 1990) „Slikovnica, sama riječ kaže, zbir je malenih slika. Malene slike zovemo pak minijaturama, odnosno ilustracijama. Ilustracija određuje slikovnicu i daje joj karakter. Slikovnice vrednujemo, dakle, prvenstveno kroz njihovu temeljnu odliku, kroz sliku.“ (Hlevnjak, 2000: 7). Slikovnica ima nekoliko različitih funkcija. To su informacijsko-odgojna, spoznajna, iskustvena, estetska i zabavna (Čačko, 2000). Kroz slikovnicu dijete dobiva odgovore na pitanja i shvaća da knjiga može služiti kao izvor znanja i za učenje (informacijsko-odgojna), provjerava svoje spoznaje i znanja (spoznajna), poticano je na razgovor i razmjenu znanja i iskustva između različitih generacija (iskustvena), slikovnica djeluje na osjećaje, izaziva emocije i utječe na ukus (estetska), a također saznaje da knjiga može biti i zabava (zabavna).

Prilikom odabira slikovnice, roditelji, odgojitelji i ostali moraju pripaziti na kvalitetu i primjerenost slikovnice. Valja pripaziti i na ilustracije i na tekst. Šišnović (2011: 9) navodi da „u onim slikovnicama u kojima se javlja tekst namijenjen najmlađoj djeci, slova trebaju biti krupnija, veća i jednostavna po obliku, dok će se s rastom djece i povećanjem teksta slova smanjivati do normalne veličine slova u početnici. Primjeren tekst jezično je ispravan i čist, jednostavan, protkan literarnim vrijednostima. Prilagođen je djetetovoj sposobnosti razumijevanja, zanimljiv i smislen, pisan jasnim, pravilnim jezikom te odiše duhovitošću i maštovitošću.“ Hlevnjak (2000) također ukazuje na to da je potrebno da slikovnica bude jednostavna, a ne previše kićena i puna detalja kako ne bi skretala pažnju na nebitno i zatvarala pažnju slobodnim asocijacijama.

U svome radu Šeravić Lovrak (2020) navodi kako su iskoristili slikovnice i uklopili ih u svoje projekte za umjetnost i engleski jezik. Naime, „slikovnice predstavljaju jedinstven književni oblik koji spaja priče s umjetnošću. Slikovnice potiču govorno – jezični razvoj u djece

te pomoću nje uče o svijetu. Ilustracije su u slikovnici važne koliko i tekst, a obje rade zajedno kako bi ispričale priču.“ (Šeravić Lovrak 2020: 149). Također su koristili slikovnice na engleskom jeziku u programu ranog učenja engleskog jezika za učenje početnog rječnika na engleskom jeziku to jest riječi i pojmova za dane u tjednu, dijelove tijela, voće, količinu itd.

5. Uloga okoline (roditelji, vrtić, knjižnica)

Važnu ulogu u odgoju i razvoju djeteta imaju osobe iz njegove okoline. To uključuje i roditelje, ali i odgojitelje. Oni također imaju ulogu u poticanju čitanja. Odrasli daju primjer kako koriste, primaju i odašiljaju pisanu obavijest, te svojim ponašanjem pokazuju uživanje u čitanju, kako organiziraju čitalački prostor, čitaju djetetu i time dijete postupno uključuju u aktivnosti (Čudina-Obradović, 1996). Postoje aktivnosti koje se mogu koristiti s djetetom predškolskog uzrasta kojima bi okolina (roditelji, odgojitelji) posredovala stjecanje čitalačke vještine (Čudina-Obradović, 2004). Te aktivnosti mogu se podijeliti u 3 skupine: briga za razvoj sluha i glasovne osjetljivosti, briga za razvoj govora i razumijevanje smisla te briga za upoznavanje veze glas-slovo. Prije svega, okolina ima važnu ulogu u poticanju početnih interesa i motivacije koji započinju u predškolskom razdoblju. Visinko (2014) spominje istraživanje u kojem je sudjelovala, a bavilo se važnošću i vrijednošću slikovnica u odgoju i obrazovanju. Rezultati su pokazali da su kod osoba veći trag ostavile osobe koje su čitale slikovnicu i stvarale ozračja za čitanje, nego sama slikovnica.

5.1. Roditelji

Roditelji su prve osobe koje okružuju dijete i skrbe o njemu. Kada su u pitanju istraživanja roditelja, važno je spomenuti istraživanje autorica Pergar i Hadela (2020) u kojem su ispitivale stavove roditelja o čitanju i njihovim željama i mogućnostima o sudjelovanju u cjeloživotnom obrazovanju na temu čitanja. Rezultati su pokazali da su roditelji svjesni važnosti čitanja, da izdvajaju materijalna sredstva na knjige (češće za djecu nego za sebe), da postoji određeni broj knjiga u kućnoj knjižnici te nastoje čitati djeci, a ona reaguju pozitivno. Navode nedostatak vremena kao razlog zašto roditelji ne čitaju te je to najviše rangirana tvrdnja dijela upitnika koji se odnosio na nedostatak vremena i ulogu institucija. Pozitivno jest da se roditelji nisu slagali s tvrdnjama koje naglašavaju ulogu čitanja u vrtiću u smislu da je to odgovornost ustanove, a ne roditelja. Nadalje, roditelji do sada nisu sudjelovali u nikakvim programima i dodatnim edukacijama, no većina roditelja je zainteresirana (iako je dio roditelja odgovorio da ne bi sudjelovao kada bi im se pružila mogućnost). U istraživanju Pintar i Kosec (2022) utvrđen je pozitivan stav roditelja prema slikovnici te pritom nisu utvrđene razlike s obzirom na dob i obrazovanje. Nadalje, Matijević i Bernić (2020) istraživali su roditeljski angažman u

promicanju vještina čitanja i utvrdili da postoji razlika između roditelja s obzirom na spol djeteta (djevojčice češće glume dijelove priče), na razinu obrazovanja (roditelji s višom razinom obrazovanja češće potiču djecu na pogađanje daljnjih dijelova priče, roditelji s diplomskom razinom obrazovanja češće povezuju priče s iskustvom i ponavljaju čitanje iste priče) te na financijska primanja (roditelji s niskim mjesečnim primanjima različiti od onih s dobrim i vrlo dobrim primanjima: manja vjerojatnost da će privući djetetovu pozornost na slova, povezivati slova i glasove, manje pričaju o pričama, rjeđe ponavljaju i povezuju priče sa životom). Osim toga, utvrđeno je da postoji slaba i srednje statistički značajna pozitivna korelacija između uključenosti roditelja u čitanje s djetetom i uključenosti njihovog djeteta u čitateljske aktivnosti. Također, najveća statistički značajna pozitivna korelacija utvrđena je između roditeljskog objašnjavanja nepoznatih riječi tijekom aktivnosti čitanja s djetetovim reakcijama kao što su komentiranje priča, pokazivanje slika, odgovaranje na pitanja o pričama pa čak i glumljenje pojedinih dijelova priča. Drugim riječima, ako roditelj objašnjava riječi i potiče interakciju s djelom, veće su šanse na pozitivan odgovor djeteta na interakciju u obliku odgovora, komentiranja, interakcije sa slikovnicom i sl.

Također, brojna istraživanja povezuju obiteljski socijalno-ekonomski status (SEP) kao najznačajniji utjecaj za „razvoj čitanja i na školsku uspješnost, napredovanje u školovanju i završavanje višega školskoga stupnja“. (Čudina-Obradović 2014). Pritom je bitno napomenuti suvremeno shvaćanje socijalno-ekonomskog statusa koji uključuje nekoliko različitih sastavnica poput materijalnih prihoda, opremljenosti doma igračkama, knjigama i poticajnim priborom, obrazovanje, govornu interakciju članova obitelji, roditeljske stavove o čitanju i njihove navike čitanja, te ljudske i vremenske resurse. Zgodno je spomenuti i Istraživanje informacijskih potreba i čitateljskih interesa građana Hrvatske (prema Nacionalnoj strategiji poticanja čitanja, 2017), provedeno od 2009. do 2011., kojim su prikupljene informacije o čitanju i čitanosti na razini Hrvatske. Dio rezultata je pokazao da se građani (bez obzira na dob) često oslanjaju na savjete nestručnih osoba kada biraju materijal za čitanje, a ne na knjižničare i za to stručne osobe. Po pitanju obitelji i djece, to znači da se tek svaki deseti roditelj orijentira prema mišljenju i preporuci knjižničara što čitati djeci, a njih 35% se uopće ili uglavnom ne slaže s tim da je najbolje pitati stručnu osobu za savjet.

5.2. Odgojitelji i predškolska ustanova

Neka djeca kreću u školu iz obiteljskog okruženja koje nije bilo poticajno te im je rječnik slab, ne razumiju smisao teksta, a sudjelovanje u govornim aktivnostima u školi je slabo. (Čudina-Obradović 2004). U skladu s time naglašava se uloga odgojitelja i same predškolske ustanove. Važno je svakako napomenuti da „dječji vrtić ne nadomještava dom, on ga samo upotpunjuje“ (Centner, 2007: 33) Slovensko istraživanje autorica Marjanovič Umek i sur. (2008, prema Čudina-Obradović 2014) došlo je do jasnih pokazatelja da je predškolska ustanova povećala spremnost za čitanje, posebice kod djece roditelja nižih obrazovnih razina. Uzimajući u obzir stanje u hrvatskih predškolskim ustanovama, prema Čudini Obradović (2014) u Hrvatskoj vrtiće pohađa relativno malen broj djece (43 %), dok je postotak populacije koja ima niže obrazovanje relativno visok (67 %). Autorica navodi kako se na temelju toga može očekivati velik postotak djece koja nisu dovoljno dobro pripremljena za školu. Također, u tom kontekstu važno je spomenuti međunarodnu studiju u PIRLS-s iz 2006. kojim su se uspoređivala čitačka postignuća 215000 djece 4. razreda (prosječno je riječ o desetogodišnjacima) iz 40 zemalja. Iz prikupljenih podataka te usporedbe rezultata istraživanja PIRLS-a iz 2006. i 2001. godine, izdvojeni su podaci koji govore o važnosti nekih čimbenika za čitačku uspješnost i izvedeni su najvažniji zaključci. Za ovaj rad svakako je bitno spomenuti da je veliku „važnost pokazalo pohađanje vrtića od najmanje tri ili četiri godine. Za nas je posebno važan rezultat da je 90% djece iz Hrvatske dostiglo postavljene kriterije čitačke vještine, a prema prosječnom uspjehu nalazimo se među 8 najuspješnijih. Ipak, u višim kategorijama razumijevanja, pri čitanju Hrvatska nije postigla dobre rezultate“ (Mullis i sur, 2012, prema Čudina-Obradović, 2014: 48).

S obzirom na ulogu koju odgojitelji imaju bitno je da predškolska ustanova bude poticajno okruženje. „Vrtić treba biti opskrbljen raznovrsnim slikovnicama, pričama, ali i dječjim enciklopedijama i rječnicima. Odgojiteljice trebaju što češće primjerom pokazati kako traže podatke u tim izvorima, kako se iz njih uvijek može dobiti odgovor na djetetovo pitanje, kako su knjige prepune različitih zanimljivih podataka. Posebno treba stvoriti ugodno ozračje uživanja u pričama i otvarati dječji apetit za što većim i češćim zajedničkim čitanjem, kao i samostalnim dječjim prekapanjem po knjigama koje će uvijek biti dostupne.“ (Čudina-Obradović 2014)

Osim općenitih podataka, postoji nekoliko istraživanja koja u svoje središte stavljaju upravo odgojitelje. Pintar i Kosec (2022) spominju akcijsko istraživanje Petrović-Sočo (1997)

kojim su utvrđene komunikacijske sekvence odgojitelja i djece jasličke dobi: utvrđeni su postupci koji slikovnicu čine poticajnim resursom govornog razvoja kod djeteta te su definirane primjerene reakcije stručnjaka, ali i neprimjerene reakcije, odnosno nepoželjno ponašanje.

Van der Wilt i sur. (2019) proveli su istraživanje u kojem su nastojali potvrditi hipotezu da se od triju interaktivnih pristupa (tradicionalno interaktivno čitanje, interaktivno čitanje s fokusiranom pažnjom i interaktivno čitanje pomoću umnih mapa) upravo posljednjim (umne mape) postiže veći učinak nego drugim pristupima čitanju. Pritom su se mjerili dječji vokabular, receptivni vokabular, vještine slušanja s razumijevanjem i narativne vještine prije i nakon korištenja pristupa. Uzorak je činilo 73 djece podijeljeno u tri skupine (svaka je imala svoj interaktivni pristup). Iako hipoteza nije potvrđena te su rezultati pokazali da nema razlike između triju pristupa, dokazano je da je korištenje interaktivnih pristupa korisno za dječje jezične sposobnosti. Nakon korištenja pristupa četiri tjedna jezične sposobnosti djece su se poboljšale (primijećene su razlike između testova u područjima produktivnog vokabulara, receptivnog vokabulara i vještinama slušanja s razumijevanjem). U području narativnih vještina nije primijećeno poboljšanje sposobnosti, no autori to objašnjavaju činjenicom da je test imao velike razlike od onog što se čitalo te da slike koje su korištene u testu nisu imale nikakve veze sa slikovnicom. Uz to, tijekom razdoblja korištenja interaktivnog pristupa, nije se vježbala navedena sposobnost.

Nadalje, Giles i Tunks (2015) istraživali su percepciju odgojitelja u ranom djetinjstvu u vezi s opismenjavanjem djece. Uzorak je činilo 76 žena. Nisu uspjeli pronaći statistički značajnu razliku s obzirom na razinu obrazovanja i razred kojem se predaje, no pronašli su statistički značajnu razliku između stavova odgojitelja koji imaju radno iskustvo 6-10 i odgojitelja s iskustvom 21+ godinu. Odgojitelji s manje iskustva pripisali su spremnost za čitanje kao preferirani način poučavanja čitanja za razliku od odgojitelja s dužim iskustvom koji nisu toliko podržavali pristup vještinama spremnosti za čitanje.

Za samu temu važnosti čitanja pojavio se relativno nedavno (unazad nekoliko godina) interes i na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci (objavljena je nekolicina završnih i diplomskih radova). U ovom će se kontekstu spomenuti dva rada. Prvi je rad autorice Stanić (2021), diplomski teorijski rad koji nudi odličan teorijski pregled o čitanju i njegovoj važnosti, aspektata i tema koji su važni za razumijevanje, ali i za poticanje i usvajanje čitanja. Tako je njezin rad podijeljen na 17 poglavlja koja obuhvaćaju primjerice predčitačke vještine, motivaciju za čitanje, lektiru, čitanje na engleskom jeziku, utjecaj tehnologije i druge usko vezane teme. U zadnjem poglavlju nudi primjere aktivnosti za poticanje čitanja kod djece i kod

učenika. Uz to navodi i primjere slikovnica koje djecu uče svakodnevnim situacijama, ali i programe školskih knjižnica poput *Rođeni za čitanje*, *Čitaj mi*, *Mjesec hrvatske knjige* i druge. Drugi rad napisala je autorica Skladany (2018). U svom je završnom radu istraživala na koji način i kada odgojitelji primjenjuju čitanje i pripovijedanje u svom radu. Anketni upitnik posebno je osmišljen za navedeno istraživanje te se sastojao od šest pitanja otvorenoga tipa. Uzorak je činilo 40 odgojitelja iz četiri predškolske ustanove iz Rijeke, Šibenika i Umaga. Rezultati su pokazali da su odgojitelji svjesni važnosti i utjecaja čitanja i pripovijedanja na razvoj djeteta, da se kod svakodnevnih aktivnosti vode interesom djece što utječe na uspješnost aktivnosti te da djeca uživaju u aktivnostima i da one imaju pozitivan utjecaj na cjelokupni razvoj djeteta. Spomenuto istraživanje moguće je produbiti širim upitnikom koji bi obuhvaćao više aspekata čitanja te obuhvatiti veći uzorak. Zapravo postoji malen broj istraživanja koja stavljaju naglasak na odgojitelje, posebice na njihove aktivnosti i na koji način se provode.

5.3. Materijalno okruženje i način čitanja

Stričević (2006, prema Stričević 2011) navodi da su „ključni čimbenici u razvoju rane pismenosti navode se sljedeći: model odrasloga, poticaji odrasloga te dostupnost i količina izloženosti odgovarajućim materijalima za čitanje“. Osim samih odgojitelja i roditelja koji mogu biti model i svojim primjerom pokazati svoj interes za čitanje, bitno je da dijete bude okruženo poticajnim materijalima, knjigama i slikovnicama kojima može samostalno pristupiti i „čitati“ ih. Važno je da dijete ima izbor i slobodu u provođenju vremena „čitajući“, služeći se knjigama te da se tako potiče interes djeteta. (Čudina-Obradović, 2014). Stevanović (2000) spominje centre na koje se prostorija u kojoj borave djeca može dijeliti te se tu ubrajaju i centar za obiteljsko-dramske aktivnosti, centar za stvaralaštvo i centar za početno čitanje i pisanje. Petrović-Sočo (1997:173) navodi: „materijalni poticaji za mirne, usporene aktivnosti posebno su se pokazali nužnima ako se komunikacija organizira u razdoblju jutarnjeg sakupljanja, kad je u odgojnoj grupi manji broj djece.“ Tu se osobito ističu materijali za likovne aktivnosti.

Osim toga, bitno je da se tijekom čitanja dijete potiče na razgovor i objašnjavanje te da je čitanje popraćeno ugodnom atmosferom i uživanjem. Naime, takvo je zajedničko čitanje korisnije od čitanja djetetu. Također je važno da dijete prati slikovnicu, ilustracije i tekst. Korisno je s djetetom što više razgovarati i učiniti ga što aktivnijim sudionikom. Mogu se postavljati pitanja, tražiti da se proširuju odgovori i pohvaliti ga, ponavljati djetetovi odgovori

i sl. (Čudina-Obradović, 2004). Phillips i sur. (2008, prema Pergar, Habela, (2020)) također navode da samostalno čitanje ne pomaže djetetu u razvoju predpismenih vještina što upućuje na potrebu interaktivnih i poticajnih aktivnosti prilikom čitanja. Čudina Obradović (1996) u svojoj knjizi spominje dijaloško čitanje slikovnice (zajedničko interaktivno čitanje) te navodi oblike komunikacije koji mogu biti poticajni za dijete.

5.4. Knjižnica

Važnu ulogu, osim roditelja i predškolske ustanove tj. odgojitelja, ima i knjižnica. „Knjižnica podupire učenje čitanja, promiče knjigu i ostalu vrlo raznoliku građu primjerenu razvojnim potrebama korisnika.“ (Visinko 2014: 141). Također je bitno spomenuti da mnoga djeca u knjižnicu po prvi puta dolaze s odgojiteljima ili učiteljima, a ne roditeljima ili braćom ili sestrama. (Centner, 2007). Osim toga, IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions/Međunarodna federacija knjižničarskih društava i ustanova) je 2007. (prema Stričević, Čunović, 2013) objavila Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu rane dobi. Rana je dob razdoblje najintenzivnijeg razvoja i sve ono propušteno se kasnije teško nadoknađuje. Smjernice ne obvezuju, no jasno naglašavaju da je dostupnost usluga knjižnice od iznimne važnosti.

U svom su istraživanju Stričević i Čunović (2013) nastojali utvrditi kakvo je stanje u praksi s obzirom na Smjernice, odnosno, koliko i kakve usluge za djecu i njihove roditelje razvijaju i provode narodne knjižnice i njihovi dječji odjeli. Rezultati su pokazali da gotovo polovica ispitanih knjižnica uključila usluge za bebe i djecu rane dobi (39,3%) u svoje redovne programe, a 8,2% knjižnica planira uvesti takve usluge, no čak 22 knjižnice (36%) tek razmatraju takvu mogućnost i još ne planiraju konkretne usluge. Preko 70% knjižnica posjeduje i zbirke slikovnica i građu za roditelje o odgoju i zdravlju djeteta. Uz to 16 knjižnica (26,2 %) nudi besplatno članstvo za bebe. Također neke knjižnice nude i audio građu, korištenje (i posuđivanje) igračkica, imaju posebne prostore opremljene za djecu i roditelje, organiziraju se povremena predavanja za roditelje itd. Uz to, mogu se pronaći i suradnje s rodilištem ili pedijatrom (u obliku edukativnih predavanja i sl.). Bokan i Cupar (2017) usmjerili su svoje istraživanje na promociju i promicanje čitanja u narodnim knjižnicama. Od 35 knjižnica koje su pristale sudjelovati u istraživanju, njih 27 provodi marketinške aktivnosti, a 8 ne. Pritom kao razloge navode financije i nedostatak kadra i vremena. Različito poimaju pojmove promicati i

promocija, no prepoznaju važnost promocije. Kada je u pitanju strateški plan za provedbu aktivnosti promocije čitanja, 17 knjižnica ima plan (od čega je samo jedan usmjeren specifično na čitanje, a ostali su planovi cjelokupnog poslovanja), a preostalih 18 knjižnica nema plan. Aktivnosti i programi promicanja i promocije čitanja koji se provode mogu se svrstati u 20 skupina, od toga su neki igraonice i radionice za djecu, besplatno članstvo za bebe i učenike prvih razreda, radionice za roditelje i bebe, poklanjanje prve slikovnice, sudjelovanje u godišnjim manifestacijama itd. Za oglašavanje najčešće koriste društvene mreže (Facebook) i mrežne stranice knjižnica. Po pitanju vrednovanja aktivnosti promocije čitanja, rezultati su različiti, no najviše knjižnica provodi vrednovanja koja nisu sustavna te ne koriste standardizirane alate. Također su se u odgovorima javile povremene ankete među korisnicima, usmeno vrednovanje, statistika..., no odgovori su pokazali nedovoljnu educiranost o pojmovima vrednovanja kao i nedostatak alata koji bi olakšali vrednovanje na nacionalnoj razini.

Čunović i Stropnik (2016) navode brojne programe knjižnica, kako diljem svijeta (Born to Read, Reach Out and Read, Read to Bond, Nati per leggere itd), tako i u Hrvatskoj (Čitaj mi!, Čitajmo im od najranije dobi, zasebni projekti u različitim knjižnicama Hrvatske). Spominju projekt Knjige za bebe nastao u suradnji Knjižnice i čitaonice Fran Galović u Koprivnici s Općom bolnicom Dr. Tomislav Bardek 1999. godine. Tada su poklon (članstvo za djecu i edukativni materijali za roditelje) dobivala djeca rođena u tjednu kad se održava Međunarodni dan pismenosti. Od 2003. godine uključena su sva djeca te u paketu Knjige za bebe dobivaju brošuru i prijavnicu za upis u knjižnicu, slikovnicu i platnene torbe. Navodi se kako je između 2003. i 2012. godine u projekt bilo uključeno preko 10 000 djece. Spominju i druge projekte u drugim gradovima te opisuju kako isti funkcioniraju. Autorice nadalje spominju da su u Zadru i Osijeku organizirana predavanja i radionice za odgojitelje u predškolskim ustanovama i za roditelje za djece predškolske dobi s ciljem proširivanja svijesti o važnosti čitanja djeci od najranije dobi, a 2007. godine održan je i stručni skup. Također su se kroz godine održavale aktivnosti čitanja priča i izložba slikovnica. Osim toga, otvorene su i pokretne knjižnice i male knjižnice u pedijatrijskim ambulancama i domovima zdravlja, između ostalog u Prelogu, Koprivnici i Čakovcu. Pokretne knjižnice, bit će spomenute i u sljedećem poglavlju u kontekstu aktivnosti koje se dešavaju u praksi.

S obzirom na postojanje brojnih programa, pitanje jest koliko su odgojitelji upoznati s istima te koliko bi ti programi bili korisni za vrtičke skupine. Unatoč tome, upoznavanje s knjižnicom i knjigama, ali i samostalno posuđivanje knjiga odgojitelji za aktivnosti, su

aktivnosti koje bi bilo moguće realizirati. Važno je spomenuti da danas knjižnice organiziraju brojne aktivnosti te također pozivaju djecu, učenike i odgojitelje i učitelje u knjižnicu, primjerice Knjižnica Nikola Zrinski Čakovec na svojim stranicama imaju kontakt i opis kako bi susret izgledao (Knjižnica Nikola Zrinski Čakovec; https://kcc.hr/vrtici_skole_u_gostima/)

6. Aktivnosti iz prakse

U ovom dijelu rada bit će predstavljeno nekoliko aktivnosti, događaja ili projekata iz prakse. Riječ je o nekoliko različitih aktivnosti koje su se dešavale na području Međimurske, Varaždinske i Koprivničko-križevačke županije tijekom pedagoške godine 2022./2023., a vezane su uz predškolske ustanove, djecu rane i predškolske dobi te čitanje. Ovime se nastoji prikazati da postoje raznolike aktivnosti na području triju županija.

U Čakovcu, glavnom gradu Međimurske županije, provodio se program „Čarobna knjižnica“ tijekom godine 2022./2023. Knjižnica Nikola Zrinski Čakovec i Dječji vrtić „Cvrčak“ održali su 20 susreta s trogodišnjom djecom. Na susretima su čitane priče, održavale su se kreativne radionice i aktivnosti te se nastojala osvijestiti važnost čitanja kod djece i roditelja. Program se nastavlja i iduće godine. (Knjižnica Nikola Zrinski Čakovec; <https://kcc.hr/carobna-knjiznica/>) Osim toga, u istoj je knjižnici održano nekoliko kreativnih radionica tijekom kolovoza. Jednu od njih održala je odgojiteljica Valentina Bel na temu *Izradi svoju slikovnicu*. (Knjižnica Nikola Zrinski Čakovec; <https://kcc.hr/kreativno-ljeto-u-knjiznici-nikola-zrinski/>)

Također, djeca iz dječjeg vrtića Dječja mašta posjetila su bibliobus čakovečke knjižnice. Naučili nešto o bibliobusu i pročitali priču. (Knjižnica Nikola Zrinski Čakovec; <https://kcc.hr/djecji-vrtic-djecja-masta-u-posjeti-bibliobusu/>). Bibliobus je posjetio Dječji vrtić Pčelice Ivanovec, područni odjel dječjeg vrtića Cvrčak, te osim što su poput svojih ranije spomenutih vršnjaka naučili nešto novo, također su posudili knjige za čitanje u vrtiću. (Dječji vrtić Crčak; <https://dv-cvrcak.hr/moja-prijateljica-knjiga/>)

U mjestu kraj Čakovca, Nedelišću, u Dječjem vrtiću Zvončić održan je Dan promicanja važnosti knjiga u vrtiću. Održane su različite aktivnosti čitanja i crtanja. Aktivnostima se nastojala osvijestiti važnost vještine čitanja i pisanja, a također se navodi da u vrtiću „odgojiteljice žele potaknuti ljubav prema čitanju kod djece te ih educirati o važnosti knjiga u životu jer se na taj način djeca uče važnosti kulture čitanja, a knjige smatramo važnima jer imaju pozitivan utjecaj na cjelokupni razvoj djeteta, te stvaraju temelj za njihovu buduću edukaciju i uspjeh u životu.“ U istom vrtiću provodio se i projekt „Od vrtića do škole“. U sklopu projekta, predškolsku ustanovu je posjetila jedna učenica koja je djeci pročitala knjigu. (Nedelist.hr; <https://nedelist.hr/dan-promicanja-vaznosti-knjiga-u-vrticu/>) Osim toga, spomenut će se još dvije aktivnosti ovog dječjeg vrtića. Povodom Međunarodnog dana darivanja knjiga uključili

su se u akciju skupljanja slikovnica te su iste odnijeli u Knjižnicu Nikola Zrinski Čakovec (Dječji vrtić Zvončić; <https://djecjivrticzvonicic.hr/2023/02/15/citam-dam-sretan-sam-svoju-knjigu-daruj-i-tude-srce-obraduj/>) Posjet Hrvatskom narodnom kazalištu i gledanje predstave nije izravno povezano uz čitanje, već uz kulturu i medij, no s obzirom da se kultura i medij ubrajaju pod predmet Hrvatski jezik, uz koji se veže i čitanje, izdvojena je i jedan primjer ovakve aktivnosti. (Dječji vrtić Zvončić; <https://djecjivrticzvonicic.hr/2022/11/03/djecji-vrtic-zvonicic-na-kazalisnoj-predstavi-u-hnk-varazdin/>)

U Varaždinu u Gradskoj knjižnici i čitaonici „Metel Ožegović“ Varaždin održana je promocija serije terapijskih slikovnica koje se bave izazovnim ponašanjima kod djece. Varaždinski.net (<https://varazdinski.net.hr/vijesti/drustvo/4358111/promocija-terapijskih-slikovnica-o-izazovnim-ponasanjima-kod-djece-u-ponedjeljak-u-gradskoj-knjiznici/>) objavio je obavijest s informacijama o događaju te tako pozvao sve zainteresirane odgojitelje, roditelje i stručnjake te ostale zainteresirane.

Nadalje, četvero vrtića s područja Novog Marofa i Brezničkog Huma u suradnji s knjižnicom Novog Marofa održalo je „Čitanje po zanimanjima“ gdje su se djecu upoznala s vatrogascima i njihovim vozilom, ali i bibliobusom i različitim slikovnicama. (Novi-Marof.hr; <https://www.novi-marof.hr/odrzano-jedinstveno-dogadanje-citanje-po-zanimanjima/>)

U Dječjem vrtiću Varaždin, PO Gortanova, otvorena je dječja knjižnica. Knjižnica je osmišljena na način da su slikovnice dostupne djeci u zajedničkom prostoru i na hodnicima. Slikovnice mogu posuditi i ponijeti kući, a zanimljiva je činjenica da djeca s roditeljima mogu odabrati te samostalno odraditi posudbu. Također je predviđen i prostor u samoj ustanovi gdje djeca mogu „čitati“ knjige. (Varaždin.hr; <https://varazdin.hr/ostale-novosti/otvorena-mala-knjiznica-djecjem-vrticu-varazdin-gortanova-10506/>)

Gradsku knjižnicu i čitaonicu „Mladen Kerster“ posjetila su djeca iz Dječjeg vrtića „Radost“ te im je tamo njihova odgojiteljica pročitala slikovnicu. (Knjižnica Ludbreg <https://www.knjiznica-ludbreg.hr/512-krijesnice-u-knjiznici.html>)

Skupina Balončići iz Dječjeg vrtića Tratinčica u Koprivnici posjetili su Knjižnicu i čitaonicu „Fran Galović“ povodom Mjeseca hrvatske knjige. Slušali su priču u dvorištu knjižnice, posjetili i obišli dječji odjel te za kraj i posudili slikovnicu. (Tratinčica.hr; <https://www.tratincica.hr/objave/411/koprivnica-cita-vrtic-cita>)

Osim navedenih aktivnosti vrtića te spomenute edukacije koju je držala odgojiteljica u knjižnici, u online obliku održane su edukacije nazvane Digitalna jabuka koje je organizirala KOHO pedagogija od 7. do 9. ožujka 2023. Koncept edukacija bio je usmjeren na korištenje digitalnih alata u radu u predškolskoj ustanovi. Koncept se sastojao od 3 edukacije: prva se bavila s nekoliko poznatijih alata te se svakom posvetilo malo vremena (Google forms, Mentimeter, izrada qr kodova i sl). Druga i treća edukacija svaka je predstavljala jedan alat: BookCreator i Emaze. U ovom kontekstu važan je Book Creator i edukacija koja se upravo njime bavila. To je digitalni alat za izradu digitalnih slikovnica. Korisnik može izraditi svoju slikovnicu koristeći brojne alate, ubacujući fotografije ili video zapise. Edukaciju su održale Verica Jukić i Andreja Zelić te predstavile alat koji je vrlo jednostavan za korištenje. Na edukaciji sam i sama sudjelovala te je jedna od nekoliko edukacija koje su se održale na teme vezane uz čitanje.

Kao što je vidljivo predškolske ustanove, a i knjižnice, nastoje raditi na promicanju čitanja i ukazivanju na važnosti čitanja. Osmišljavaju se brojne aktivnosti upoznavanja djece sa slikovnicom i knjižnicom. Nastoji se djecu upoznati i okružiti takvim materijalima, često se u takvim prigodama slušaju i zanimljive slikovnice te posuđuju knjige. Samim time djeca u svojoj okolini imaju primjer odrasle osobe (odgojitelja, knjižničara) koji im čita knjigu, koji im pokazuje kako se knjiga čita i posuđuje. Iako su ovdje više primjeri koji ne ukazuju na opremljenost materijalnim sredstvima, primjer iz Varaždina s otvaranjem knjižnice u vrtiću koja je dostupna djeci, odličan je primjer kako okružiti djecu materijalnim, ali i dopustiti im da sami izabiru i koriste te iste materijale. Navedeni se primjeri mogu shvatiti kao realizacija prijedloga iz literature i kao primjeri iz prakse u kojima se nastoji osvijestiti važnost čitanja djeci rane i predškolske dobi.

Vidljiva je vrlo važna uloga odgojitelja za poticanje razvoja predčitačkih vještina te vještine čitanja, ali i učenja primjerom. Odgojitelji imaju utjecaj na (jezični) razvoj djeteta, a iz spomenutih istraživanja vidljiva je potreba naglašavanja čitanja u predškolskim ustanovama. Iako odgojitelji i knjižnice rade na poticanju čitanja, obiteljska situacija (poput financija i spriječenosti roditelja) utječe na učestalost (ne)čitanja u obiteljskom domu, a čitanje djeci rane i predškolske dobi važno je zbog temelja koji se postavlja za kasnije školovanje i općenito život. Ukoliko je obitelj spriječena iz nekih razloga, nažalost, djeca mogu nositi negativne posljedice ako im se ne čita. Osim što je čitanje važno i poželjno, te što nosi brojne prednosti za razvoj djeteta, važno je spomenuti da je usvajanje predčitačkih vještina propisano i kurikulumom ranog i predškolskog odgoja za predškolu. Osim svojim primjerom, odgojitelji kroz

mnogobrojne aktivnosti unutar i izvan skupine te unutar same predškolske ustanove, ali i izvan nje, mogu kod djece osvijestiti važnost čitanja, upoznati ih s slikovnicom, poticati čitalačku motivaciju. Svojim primjerom mogu pokazati kako se čita, od držanja knjige pa do čitanja njezinih redaka i potaknuti interes kod djece.

7. Prikaz metodologije istraživanja

7.1. Problem istraživanja

Kao vrlo opširna tema, a uz to korisna i temeljna vještina, čitanje svakako opravdava broj istraživanja koja su nastala kroz godine. Istraženi su mnogi psihologijski aspekti čitanja, knjižnične usluge i navike čitatelja, čitanje u školi u kontekstu nastave Hrvatskoga jezika, no u Hrvatskoj rijetka istraživanja svoj naglasak stavlja na čitanje u predškolskoj dobi, odgojitelje te kakvo je stanje u praksi. Uz mnogobrojne preporuke i prijedloge aktivnosti, kako bi se poticao razvoj predčitačkih vještina te vještine čitanja, važni su odgojitelji jer upravo oni, uz roditelje, kao dio djetetove okoline mogu utjecati na djetetov (jezični) razvoj. Kao što je vidljivo iz pregleda teorijske pozadine rada i provedenih istraživanja, nedostatak vremena roditelja, kao i financijska situacija u obitelji, mogu utjecati na učestalost čitanja djetetu. Iako benefiti čitanja djetetu jesu brojni, nažalost, posljedice nečitanja ostaju vidljive i u kasnijem školovanju, ali i životu. Osim toga, usvajanje predčitačkih vještina jest poželjno, po nekima i nužno, ali i propisano kurikulumom. Napisani su brojni radovi koji nude prijedloge aktivnosti koje odgojitelji mogu iskoristiti u svoj radu s djecom. Odgojitelji su osobe koje nakon roditelja provode velik dio dana s djecom, provode brojne aktivnosti, između ostalog vezane uz čitanje te svojim primjerom mogu podučiti djecu različitim stvarima, pa tako i poticati predčitačku motivaciju i ljubav prema knjizi. Svrha istraživanja jest doprinijeti osnovnom znanju pedagogije ranog i predškolskog odgoja prikazivanjem mišljenja odgojitelja o važnosti čitanja i sudjelovanju na dodatnim usavršavanjima na temu čitanja u predškolskoj dobi te uvidom u provođenje aktivnosti i problemima s kojima se susreću odgojitelji.

Problem ovog istraživanja je čitanje djeci rane i predškolske dobi i njegova važnost iz perspektive odgojitelja. Navedeno se istražuje ispitivanjem mišljenja odgojitelja o važnosti čitanja, sudjelovanju na dodatnim usavršavanjima te njihovim provođenjem aktivnosti u predškolskim ustanovama.

7.2. Cilj, istraživački zadaci i hipoteze

U skladu s time, cilj istraživanja jest istražiti mišljenja odgojitelja Međimurske, Varaždinske i Koprivničko-križevačke županije o važnosti čitanja i o sudjelovanju na dodatnim usavršavanjima na temu čitanja te istražiti kako odgojitelji provode aktivnosti vezane uz čitanje. Iz cilja proizlaze istraživački zadatci:

- Ispitati mišljenja o važnosti čitanja djeci rane i predškolske dobi.
- Ispitati postoje li razlike između mišljenja odgojitelja o čitanju djeci rane i predškolske dobi s obzirom na godine radnog iskustva.
- Ispitati provode li se aktivnosti čitanja i razvijanja predčitačkih vještina u predškolskim ustanovama.
- Ispitati koliko često se provode aktivnosti čitanja i razvijanja predčitačkih vještina u predškolskim ustanovama.
- Ispitati kako se planiraju i realiziraju aktivnosti čitanja i razvijanja predčitačkih vještina u predškolskim ustanovama.
- Ispitati organiziraju li se druge aktivnosti (u samoj ustanovi ili izvan nje) vezane uz čitanje i/ili knjige u suradnji s roditeljima ili zajednicom.
- Ispitati s kojim se problemima odgojitelji susreću prilikom planiranja i realizacije aktivnosti čitanja.
- Ispitati mišljenja odgojitelja o sudjelovanju na dodatnim usavršavanjima na temu čitanja.
- Ispitati postoje li razlike između mišljenja odgojitelja o sudjelovanju na dodatnim usavršavanjima na temu čitanja s obzirom na godine radnog iskustva.

Pretpostavljene hipoteze su:

- Odgojitelji s manje godina radnog iskustva imaju pozitivnija mišljenja o čitanju djeci rane i predškolske dobi.
- Ne postoje razlike između mišljenja odgojitelja o sudjelovanju na dodatnim usavršavanjima s obzirom na godine radnog iskustva.

Nastojalo se utvrditi postoji li povezanost varijabli: godine radnog iskustva odgojitelja i mišljenje odgojitelja o čitanju djeci predškolske dobi te godine radnog iskustva odgojitelja i mišljenje odgojitelja o sudjelovanju na dodatnim usavršavanjima, odnosno postoje li razlike (u mišljenjima) s obzirom na godine radnog iskustva/uzrasta djeteta.

7.3. Metoda istraživanja i anketni upitnik

Vrsta kvantitativnog istraživačkog nacrta jest dominantno deskriptivni uz pojedine korelacijske dijelove. Pritom se deskriptivna metoda ponajviše koristila u istraživačkim pitanjima koja se odnose na aktivnosti koje se provode u/izvan predškolske ustanove, učestalost aktivnosti, načine planiranja i provođenja te problemima s kojima se odgojitelji susreću. Korelacijska metoda se koristila u istraživačkim pitanjima u kojima se nastoji utvrditi povezanost između varijabli. To su pitanja koja se odnose na mišljenja odgojitelja o čitanju/usavršavanju s obzirom na godine radnog iskustva.

Anketni je upitnik osmišljen je pomoću literature i 2 provedena istraživanja te dopunjen dodatnim pitanjima za odgojitelje. Prvo istraživanje jest istraživanje autorica Pergar i Habela (2020) i njihov upitnik za roditelje kojim su istraživale stavove roditelja o važnosti čitanja te o željama i mogućnostima roditelja o sudjelovanju u cjeloživotnom obrazovanju na temu čitanja. Istraživanje je podijeljeno na tri dijela: pitanja koja obuhvaćaju pitanja o knjižnici i knjigama/slikovnicama, pitanja koja obuhvaćaju mišljenja o čitanju te pitanja koja obuhvaćaju mišljenja o cjeloživotnom učenju. Pritom autorice u članku nisu navele cijeli anketni upitnik koji su koristile za svoje istraživanje, već su navedeni samo rezultati ili dijelovi upitnika (primjerice dio istraživanja o mišljenjima roditelja o čitanju naveden je s rezultatima u tablici). Likertova skala (o mišljenjima roditelja o čitanju) prilagođena je pitanjima za odgojitelje; neke tvrdnje su dodane ili izbačene, a one koje su zadržane oblikovane su da odgovaraju poslovima odgojitelja. Skladany (2018) je također za potrebe svog istraživanja osmislila vlastiti anketni upitnik koji se sastojao od 6 otvorenih pitanja. Pitanja su navedena u samom završnom radu: *Koja je prema Vašem mišljenju važnost čitanja i/ili pripovijedanja priča djeci od najranije dobi? Koliko često i kada provodite aktivnosti čitanja i/ili pripovijedanja priča u svojoj skupini? Na koji način provodite aktivnosti čitanja i/ili pripovijedanja priča s djecom? Kako se pripremate za aktivnosti čitanja i/ili pripovijedanja priča s djecom? Koje priče i slikovnice najčešće koristite u radu s djecom? Kako djeca reagiraju na čitanje i/ili pripovijedanje priča?*

U ovom istraživanju nisu korištena otvorena pitanja kao u istraživanju Skladany (2018) gdje su odgovitelji morali samostalno napisati cijeli odgovor, već su na pitanja imali ponuđene odgovore.

Dva navedena upitnika pomogla su u osmišljavanju instrumenta za provođenje ovog istraživanja. Tvrdnje o mišljenjima odgovitelja o važnosti čitanja i pitanja o aktivnostima koje i kako se provode preoblikovana su kako bi odgovarala ovom istraživanju. Osim toga, upitnik je proširen sljedećim dijelovima/pitanjima: pitanjima koja se odnose na socio-demografske karakteristike (spol, dob, županija, stručna sprema, godine radnog iskustva kao odgovitelja, uzrast djece); problemi s kojima se odgovitelji susreću; suradnja s roditeljima/vanjskom zajednicom (provode li se edukacije i radionice, surađuje li se sa školom ili knjižnicom); mišljenje o dodatnom usavršavanju (sudjelovanje u prošlosti i budućnosti-želje i mogućnosti) te ponuđenim odgovorima za svako pitanje.

Krajnja verzija anketnog upitnika sastojala se od 6 dijelova: socio-demografskih podataka (6 pitanja), Likertove skale koja se odnosila na mišljenja odgovitelja (14 čestica), aktivnosti u predškolskoj skupini (6 pitanja), aktivnosti za razini predškolske ustanove i opremljenost (aktivnosti za odgovitelje i knjižnica – 1 pitanje s više mogućih odgovora), aktivnosti u suradnji s roditeljima i/ili vanjskom zajednicom (škola, knjižnica, pojedinci – 1 pitanje, više mogućih odgovora), mišljenja o stručnom usavršavanju (3 pitanja). Primjer anketnog upitnika može se pronaći u prilogima (prilog 1).

Anketni upitnik bio je objavljen u online obliku na Google Forms platformi. Za ispunjavanje upitnika bilo je potrebno 10-ak minuta.

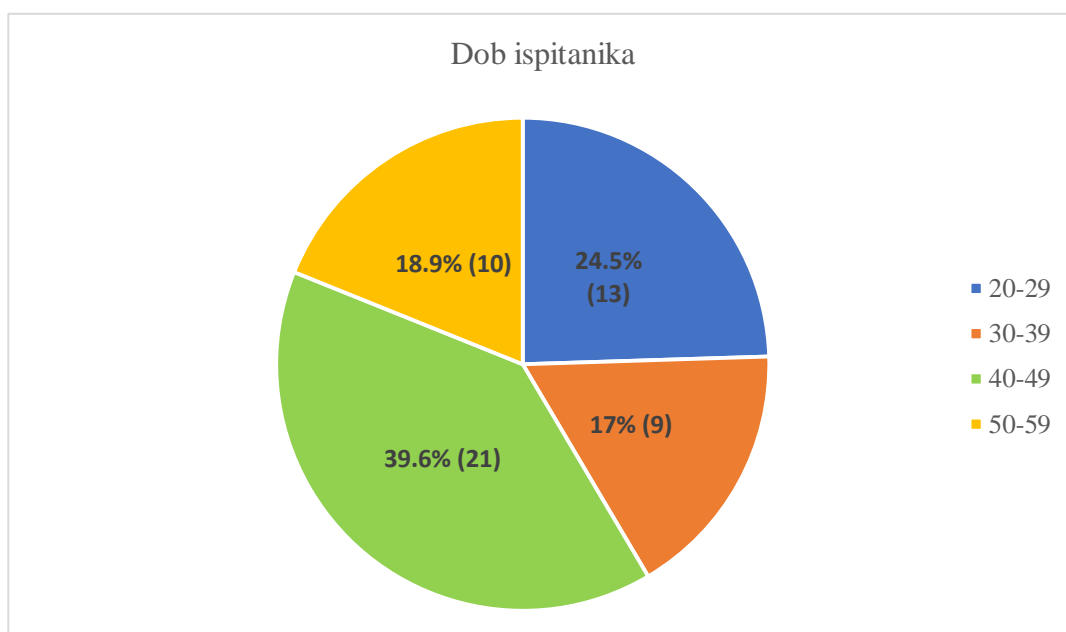
7.4. Uzorak

Za ispitanike su odabrani odgovitelji jer su upravo oni osobe koje u predškolskoj ustanovi čitaju djeci i provode aktivnosti s ranim i predškolskim uzrastom. Uzorak je bio neprobabilistički prigodni te će se nastojao obuhvatiti što veći broj ispitanika.

U istraživanju je ukupno sudjelovalo 53 odgovitelja koji rade u predškolskim ustanovama Međimurske, Varaždinske i Koprivničko-križevačke županije. Prvi dio upitnika, sociodemografski podaci, ispitivao je karakteristike odgovitelja: spol, dob, županiju iz koje

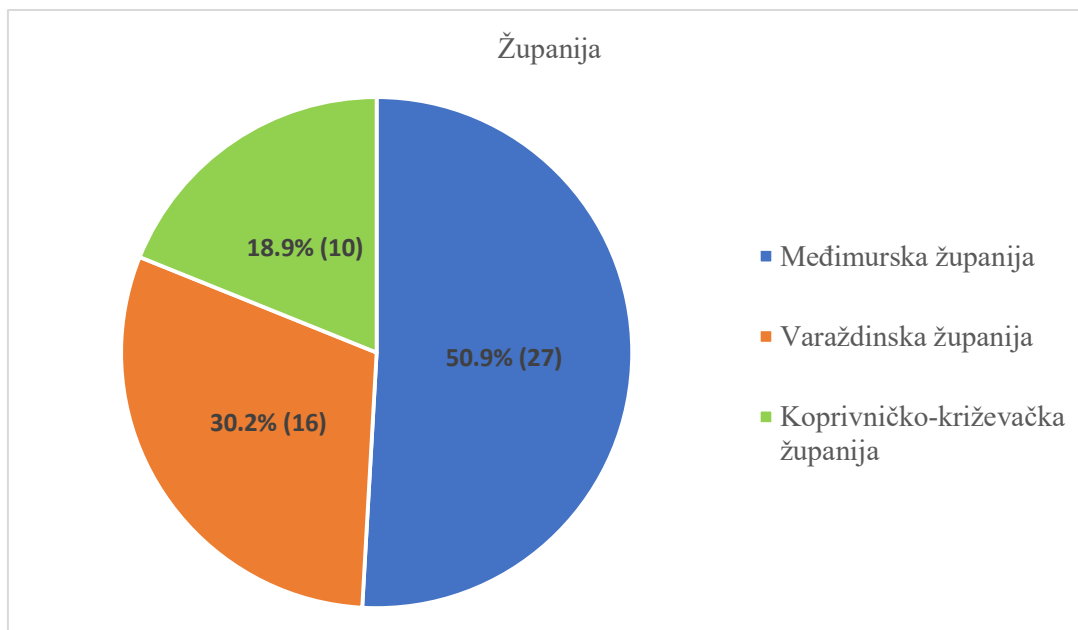
ispitanik dolazi, godine radnog iskustva, županiju iz koje dolaze te uzrast djece s kojom rade u predškolskoj ustanovi. Svi ispitanici (ispitanice) bile su ženskoga spola, odnosno odgojiteljice.

Idućim pitanjem ispitivala se dob ispitanika. Dob je bila podijeljena u 5 kategorija od 20 godina do preko 60 godina. Rezultati su pokazali da je najviše ispitanika iz dobne kategorije 40-49 i to njih 21 (39,6%). Nadalje slijede ispitanici dobne kategorije 20-29 kojih je bilo 13 (24,5%) i ispitanici s od 50 do 59 godina kojih je bilo 10 (18,9%). Najmanje je bilo ispitanika iz dobne skupine 30-39, njih devetero (17%). Ispitanika preko 60 godina nije bilo. Na grafikonu 1 prikazana je dob ispitanika.

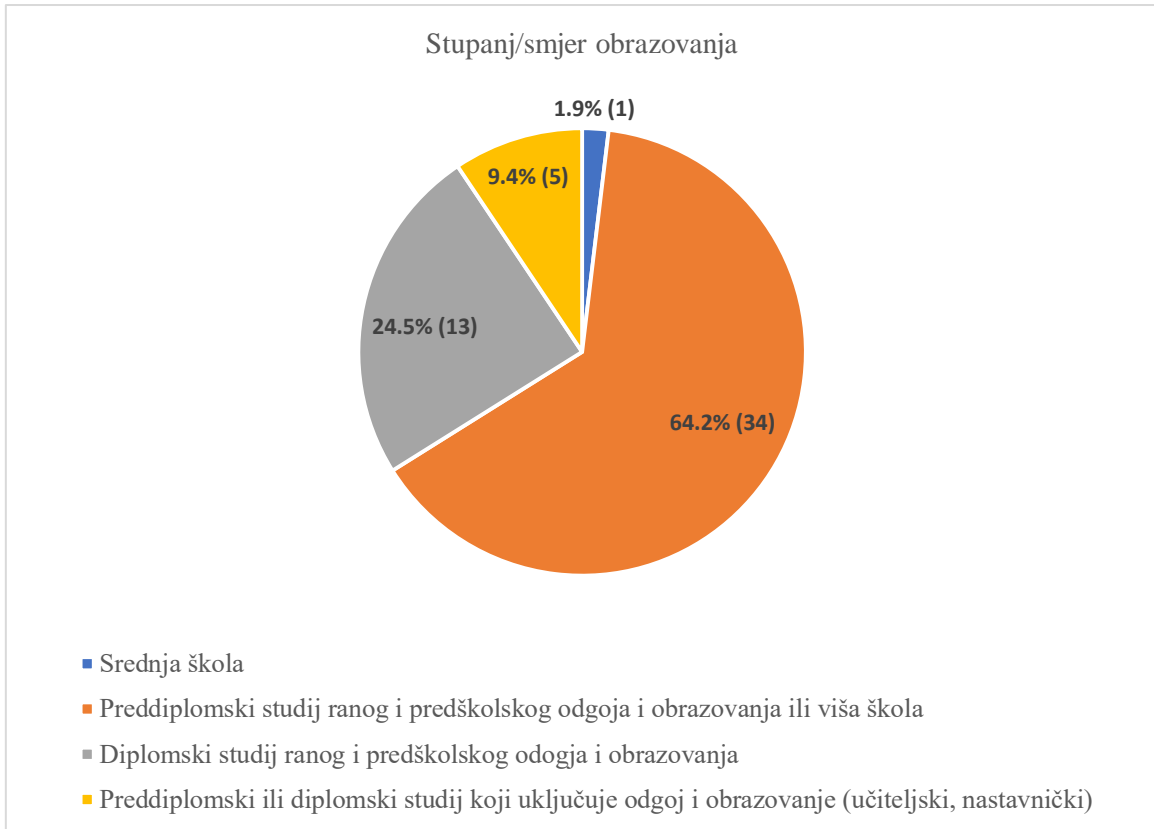
Grafikon 1: Dob ispitanika

Trećim pitanjem dobili su se podaci iz koje županije ispitanici dolaze. Najviše je ispitanika bilo iz Međimurske županije, njih 27 (50,9 %), zatim iz Varaždinske županije, 16 ispitanika (30,2 %) i najmanje, 10 odgojitelja, iz Koprivničko-križevačke županije (18,9%) te su podaci prikazani na grafikonu 2.

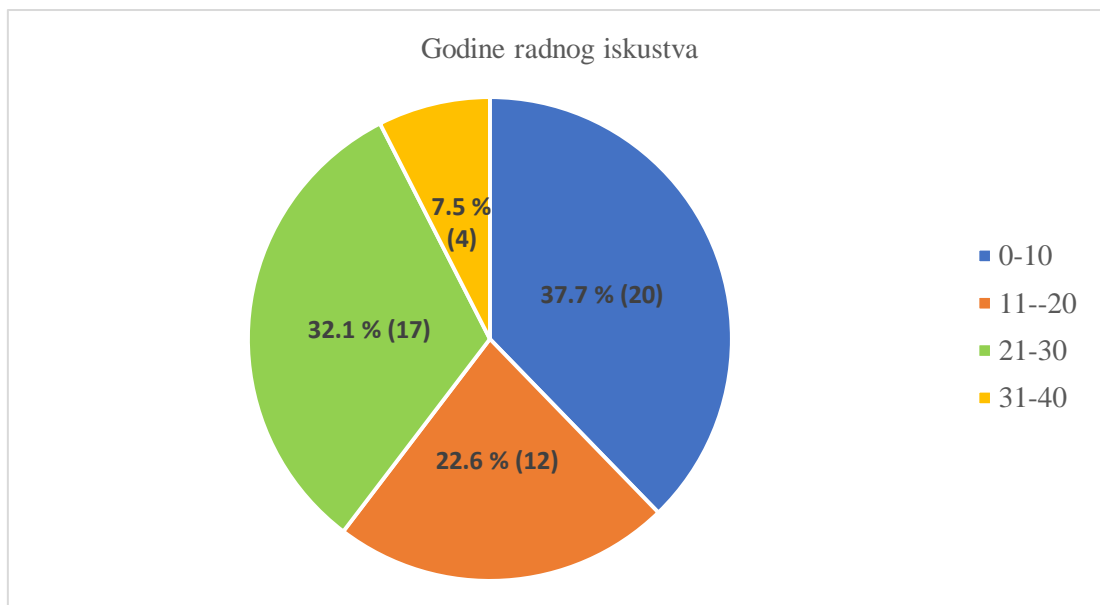
Grafikon 2: Županija iz koje ispitanici dolaze

Sljedećim se pitanjem ispitivao najviši završeni stupanj odnosno smjer obrazovanja. Razlog dodavanja smjera obrazovanja jest činjenica da u predškolskim ustanovama nedostaju odgojitelji pa se zapošljavaju osobe koje nisu završile obrazovanje za odgojitelja. Ukupno je bilo ponuđeno šest mogućih odgovora (stupnjeva i smjerova obrazovanja). To su osnovna škola, srednja škola, preddiplomski studij predškolskog odgoja i obrazovanja ili ekvivalent, diplomski studij predškolskog odgoja i obrazovanja, preddiplomski ili diplomski studij koji uključuje odgoj i obrazovanje (učiteljski, nastavnički...) i preddiplomski ili diplomski studij koji nije povezan s odgojem i obrazovanjem. Od tih šest mogućih odgovora nijedan ispitanik nije odabrao osnovnu školu ili preddiplomski ili diplomski studij koji nije povezan s odgojem i obrazovanjem kao svoj najviši stupanj/smjer završenog obrazovanja. Najviše ispitanika završilo je preddiplomski studij predškolskog odgoja i obrazovanja ili ekvivalent (viša škola) i to njih 34, tj. 64,2 %. Trinaestero ispitanika (24,5 %) završilo je diplomski studij predškolskog odgoja i obrazovanja. To znači da je ukupno 47 ispitanika (89,7 %) po struci odgojitelj. S obzirom na to da su odgojitelji trenutno potrebni u brojnim ustanovama, na mjestima odgojitelja mogu se naći osobe koje nisu završile studij ranog i predškolskog odgoja. Odgovori su pokazali da je petero (9,4 %) ispitanika završilo preddiplomski ili diplomski studij koji uključuje odgoj i obrazovanje (učiteljski, nastavnički,...), a samo jednom ispitaniku (1,9%) najviši je stupanj obrazovanja srednja škola. Prikaz ispitanika s obzirom na stupanj, tj. smjer obrazovanja prikazan je na grafikonu 3.

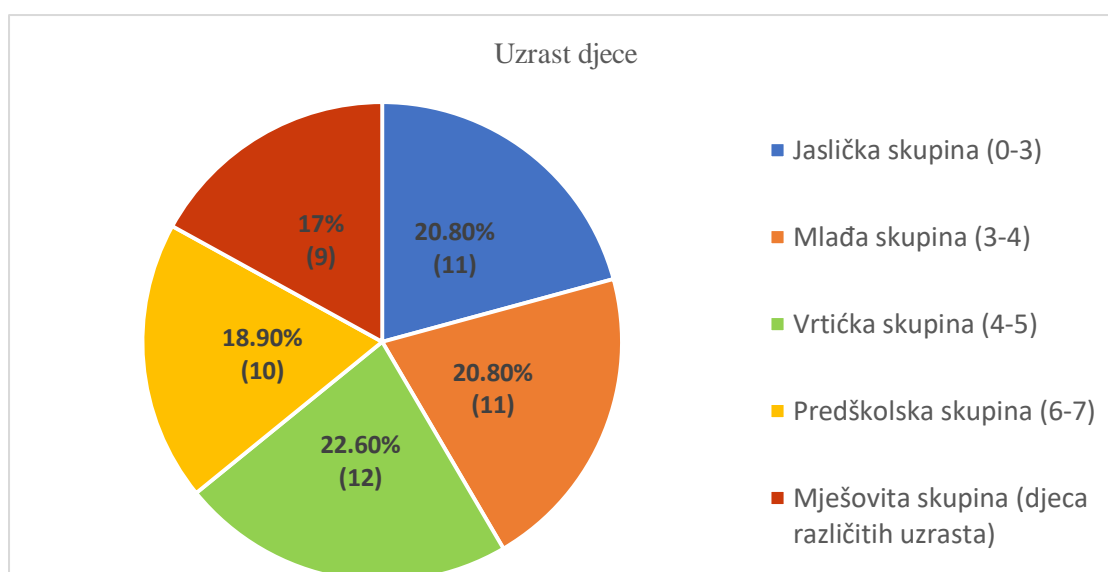
SGrafikon3 Stupanj/smjer obrazovanja ispitanika

Petim pitanjem ispitivale su se godine radnog iskustva kao odgojitelja. Najviše ispitanika ima između 0 i 10 godina radnog iskustva i to njih 20 (37,7%), a 3 ispitanika manje, njih 17 (32,1%) ima 21-30 godina iskustva. Dvanaestero ispitanika (22,6 %) navelo je da ima 11-20 godina radnog iskustva kao odgojitelji, a najmanje je ispitanika s radnim iskustvom između 31 i 40 godina iskustva – 4 odgojitelja (7,5 %). Nije bilo ispitanika koji imaju više od 41 godine radnog iskustva kao odgojitelji. Podaci su prokazani na grafikonu 4.

Grafikon 4: Godine radnog iskustva ispitanika

Posljednje pitanje prvog dijela upitnika odnosilo se na uzrast djece s kojom ispitanici trenutno rade. Ispitanici su bili otprilike podjednako raspoređeni na svim odgovorima. S najmlađom djecom, jasličkom skupinom (0-3 godine), radi 11 ispitanika (20,8 %). Isti broj ispitanika (11 odgojitelja, 20,8 %) radi s mlađom skupinom (3-4 godine). Najviše ispitanika radi s djecom u vrtičkoj skupini, s djecom 4-5 godina i to njih 12 (22,6 %). Desetero ispitanika (18,9 %) radi s predškolskom skupinom, djecom 6-7 godina. Najmanje ispitanika radi u mješovitim skupina s djecom različitih uzrasta – njih devetero (17 %). Zastupljenost pojedine skupine s obzirom na uzrast djece prikazan je na grafikonu 5.

Grafikon 5: Uzrast djece s kojim ispitanici rade

7.5. Prikupljanje, obrada i analiza podataka

Nakon izrade završne verzije anketnog upitnika, isti je podijeljen u Facebook grupi Udruge odgojitelja Krijesnice s ciljem prikupljanja što većeg broja podataka. Iako je Udruga osnovana u Međimurju, kroz dugogodišnje djelovanje okupila je osim odgojitelja Međimurske županije i članove iz područja sjeverozapadne Hrvatske.

Prije ispunjavanja upitnika ispitanici su obaviješteni o svrsi i cilju istraživanja. Napomenuto je da je istraživanje dobrovoljno i anonimno te da je moguće odustati u bilo kojem trenutku.

Iako grupa u koju je prvobitno objavljen upitnik broji velik broj članova, prikupljen je malen broj ispitanika. S obzirom na odaziv, anketni je upitnik potom uz zamolbu za ispunjavanje proslijeđen predškolskim ustanovama triju županija za koje su uspio nabaviti kontakt. (Neke predškolske ustanove nemaju službenu internetsku stranicu ili navedenu e-mail adresu). Prikupljanje podataka trajalo je manje od 2 mjeseca te je anketni upitnik bio aktivan tijekom svibnja i lipnja 2023. godine. Nakon što se dosegnuo broj od 53 ispitanika, anketni upitnik je zaključan kako odgojitelji više nebi mogli pristupiti istom te se krenulo u obradu podataka. Za obradu podataka korišten je Statistički program za društvene znanosti - IBM SPSS Statistics. Za obradu podataka koristila se deskriptivna statistika (frekvencije, postoci, aritmetička sredina, standardna devijacija). Osim toga, kako bi se provjerile postavljene hipoteze, napravljeni su hi kvadrat test i Mann Whitney U test kako bi se utvrdilo postoji li povezanost varijabli godina radnog iskustva s mišljenjima o čitanju i mišljenjima o sudjelovanju na usavršavanjima.

8. Rezultati istraživanja i rasprava

8.1. Mišljenja odgojitelja o važnosti čitanja

Nakon sociodemografskih podataka, drugi dio upitnika odnosio se na mišljenja odgojitelja o važnosti čitanja djeci rane i predškolske dobi. Ukupno je postavljeno 14 pitanja odnosno tvrdnji na Likertovoj skali od 1 do 5 (od *U potpunosti se ne slažem* do *U potpunosti se slažem*). Tvrdnje su se odnosile na mišljenja odgojitelja o važnosti čitanja, stavove o ulozi koje institucije i odgojitelji te roditelji imaju. Sva su pitanja označena kao obavezna te je stoga na svako pitanje prikupljen jednak broj odgovora (53). Prva tvrdnja glasila je *Smatram da je čitanje djeci rane i predškolske dobi važno*. Odgojitelji čitanje djeci rane i predškolske dobi procjenjuju kao važno. Najviše se odgojitelja, njih 50 (94,3 %), u potpunosti složilo s navedenom tvrdnjom. Preostalih troje ispitanika izjasnilo se da se djelomično slaže (1 ispitanik, 1,9 %), dok se dvoje ispitanika niti slaže niti ne slaže s tvrdnjom (3,8 %). Upravo je ovo najviše rangirana čestica te je aritmetička sredina najviša ($M=4,91$, $SD=0,405$). Na ovoj je čestici prikupljen najveći broj najveće ocjene (5, u potpunosti se slažem) koju je odabralo 50 odgojitelja.

Smatram da čitanje djeci rane i predškolske dobi nosi brojne prednosti za djecu bila je druga tvrdnja ovog dijela upitnika. Poput prethodne tvrdnje i ova je tvrdnja dobila velik broj slaganja ($M=4,87$, $SD=0,440$). Naime, 48 odgojitelja (90,6 %) u potpunosti se složilo s tvrdnjom da čitanje nosi brojne prednosti, dok se troje odgojitelja (5,7 %) djelomično složilo. Dvoje odgojitelja (3,8 %) niti se slaže niti se ne slaže s navedenom tvrdnjom.

S trećom tvrdnjom, *Predškolska ustanova ima utjecaj u poticanju interesa za knjigu (slikovnicu) kod djece*, odgojitelji se u najvećoj mjeri u slažu. Naime, 45 ispitanika (84,9 %) u potpunosti se slaže, dok se petero ispitanika (9,4 %) djelomično slaže s tvrdnjom. Troje ispitanika (5,7 %) niti se slaže niti se ne slaže s time da predškolska ustanova ima utjecaj u poticanju interesa za knjigu kod djece. Nadalje, odgojitelji smatraju da čitanje djeci pomaže u usvajanju i bogaćenju rječnika.

Najviše odgojitelja, njih 47 (88,7 %) u potpunosti se slaže s tvrdnjom *Čitanje djeci pomaže u usvajanju i bogaćenju rječnika*, a petero (9,4%) djelomično se slaže s navedenim. Jedna ispitanica izjasnila se da se niti slaže niti ne slaže s navedenom tvrdnjom. S drugom tvrdnjom, ova je čestica također rangirana na drugo mjesto ($M=4,87$, $SD=0,394$). Važno je

istaknuti da ni treća čestica nije imala puno slabije rezultate od preostalih navedenih. Također, važno je istaknuti da su različitim istraživanjima dokazane brojne prednosti čitanja djeci i utjecaj istoga na njihov razvoj stoga ne začuđuje visok rezultat na navedenim česticama. Rezultati za navedene četiri tvrdnje navedeni su u tablici 1.

Tablica 1 Mišljenja odgojitelja o važnosti čitanja 1

	U potpunosti se slažem		Djelomično se slažem		Niti se slažem niti se ne slažem		Djelomično se slažem		U potpunosti se slažem		M	SD
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Smatram da je čitanje djeci rane i predškolske dobi važno	-	-	-	-	2	3,8	1	1,9	50	94,3	4,91	0,405
Smatram da čitanje djeci rane i predškolske dobi nosi brojne prednosti za djecu.	-	-	-	-	2	3,8	3	5,7	48	90,6	4,87	0,440
Predškolska ustanova ima utjecaj u poticanju interesa za knjigu (slikovnicu) kod djece.	-	-	-	-	3	5,7	5	9,4	45	84,9	4,79	0,532
Čitanje djeci pomaže u usvajanju i bogaćenju rječnika.	-	-	-	-	1	1,9	5	9,4	47	88,7	4,87	0,394

Peta tvrdnja, *Kako bi dijete zavoљjelo čitanje, odrasli (roditelji, odgojitelji, okolina) moraju djetetu pokazati svojim primjerom da vole čitanje* naišla je na slabije saganje od strane ispitanika naprema prijašnjim tvrdnjama, no još uvijek je riječ o visoko rangiranoj tvrdnji. Naime, nešto manje od 80 posto odgojitelja (79,2 %, 42 ispitanika) u potpunosti se slaže s navedenom tvrdnjom, a devetero ispitanika (17 %) djelomično se slaže. Dvoje ispitanika (3,8 %) niti se slaže niti se ne slaže. Također, bitno je napomenuti da literatura sugerira da odrasle osobe prikažu svojim primjerom da vole čitanje, kako se čita i sl. Osim toga, Stričević (2006, prema Stričević 2011) navodi model odrasle osobe kao ključan čimbenik za razvoj rane pismenosti te je pozitivno što se odgojitelji s ovom tvrdnjom slažu.

Nadalje, odgojitelji smatraju da je vrlo važno da djeca razviju interes za slikovnice. Naime, za tvrdnju koja je glasila *Vrlo je važno da dijete razvije interes za slikovnice* najviše se

odgojitelja (41, 77,4 %) u potpunosti se slaže s tvrdnjom, a 11 odgojitelja (20,8%) djelomično se slaže. Jedan ispitanik (1,9 %) niti se slaže niti se ne slaže s navedenom tvrdnjom.

Uzori iz priča i slikovnica dobra su sredstva za formiranje moralnih osobina kod djeteta sedma je tvrdnja anketnog upitnika. Odgojitelji se slažu s navedenom tvrdnjom. Naime, 38 ispitanika (71,7 %) u potpunosti se slaže, a 11 (20, 8 %) djelomično se slaže s navedenim. Četvero odgojitelja (7,5 %) niti se slaže niti se ne slaže. Rezultati za navedene tvrdnje prikazani su u tablici 2.

Tablica 2 Mišljenja odgojitelja o važnosti čitanja 2

	U potpunosti se slažem		Djelomično se slažem		Niti se slažem niti se ne slažem		Djelomično se slažem		U potpunosti se slažem		M	SD
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Kako bi dijete zavoljelo čitanje, odrasli (roditelji, odgojatelji, okolina) moraju djetetu pokazati svojim primjerom da vole čitanje.	-	-	-	-	2	3,8	9	17	42	79,2	4,75	0,515
Vrlo je važno da dijete razvije interes za slikovnice.	-	-	-	-	1	1,9	11	20,8	41	77,4	4,75	0,477
Uzori iz priča i slikovnica dobra su sredstva za formiranje moralnih osobina kod djeteta.	-	-	-	-	4	7,5	11	20,8	38	71,8	4,64	0,623

Sljedeće četiri tvrdnje odnosile su se na roditelje i njihovu ulogu. Jedna od tvrdnji s kojom se odgojitelji ne slažu jest *Nema potrebe da roditelji čitaju djetetu kod kuće ako ona svakodnevno slušaju priče u vrtiću*. Naime ova je čestica najniže rangirana (M=1,26, SD=0,944) te ima najveći broj najniže ocjene 1 (u potpunosti se ne slažem). Najviše odgojitelja, njih 48 (90,6 %), u potpunosti se ne slaže s time, dok se dvoje odgojitelja (3,8 %) djelomično ne slaže. Troje ispitanika (5,7%) niti se slaže niti se ne slaže. Rezultati ukazuju na to da odgojitelji smatraju da postoji potreba, odnosno da bi roditelji trebali čitati djeci, bez obzira na to što djeca slušaju priče u predškolskoj ustanovi.

Sljedeća tvrdnja bila je slična prethodnoj, no naglašavala se uloga roditelja, a ne odgojitelja: *Nije potrebno čitati djeci u predškolskoj ustanovi, već je to obaveza roditelja, a*

kasnije i škole. Najviše odgojitelja se u potpunosti (44 ispitanika, 83 %) ili djelomično ne slaže s time (5 ispitanika, 9,4 %). Troje odgojitelja iskazalo je slaganje s tvrdnjom. Jedan odgojitelj (1,9 %) djelomično se slaže, a dvoje u potpunosti se slaže s navedenim (3,8 %). Jedna osoba se niti slaže niti ne slaže (1,9 %). Takvi podaci rangiraju ovu česticom odmah uz prethodnu najniže rangiranu česticu ($M=1,34$, $SD=0,919$). Začuđujuća je činjenica da troje odgojitelja smatra da je nema potrebe za čitanjem djeci jer je to obaveza roditelja ili škole, s obzirom na to da postoje brojne prednosti čitanja djeci te je usvajanje predčitačkih vještina predviđeno za predškolu i spominje se u kurikulumu.

Širok raspon odgovora, iako naginje ka neslaganju, prikupljen je na desetoj tvrdnji *U današnje vrijeme roditelji nemaju vremena za svakodnevno čitanje djeci.* 15 odgojitelja (28,3 %) nije sigurno slaže li se s tvrdnjom ili ne. Isti broj odgojitelja (15, 28,3 %) u potpunosti se ne slaže s tvrdnjom, a njih 11 (20,3 %) djelomično se ne slaže s tim, odnosno 26 odgojitelja smatra da roditelji imaju vremena za svakodnevno čitanje djeci. Preostalih 12 odgojitelja iskazalo je slaganje s tvrdnjom, sedmero odgojitelja (13,2 %) djelomično se slaže, a petero (9,4 %) u potpunosti se slaže što bi značilo da smatraju da roditelji nemaju dovoljno vremena. Roditelji su također u istraživanju autorica Pergar i Hadela (2020) naveli nedostatak kao glavni razlog zašto ne čitaju djeci. Jedanaesta tvrdnja usmjerila se na to smatraju li odgojitelji da roditelji ne čitaju zbog stava da bi to trebale institucije.

Odgojitelji smatraju da u današnje vrijeme roditelji prepuštaju čitanje aktivnosti institucijama. Naime, 24 odgojitelja (45,3 %) izjasnilo se da se djelomično slaže, a 11 (20, 8 %) se u potpunosti slaže s česticom *Smatram da roditelji danas prepuštaju aktivnosti čitanja djeci institucijama.* Najmanje je bilo odgojitelja koji se djelomično ne slažu s tvrdnjom (dvoje, 3,8 %), dok odgovora koji se u potpunosti ne slažu nije bilo. Podosta ispitanika, 16 odgojitelja (30,2 %) nije sigurno slaže li se s tvrdnjom ili ne. Promatrajući rezultate posljednjih dviju čestica većina odgojitelja smatra da roditelji imaju dovoljno vremena za svakodnevno čitanje djeci, no da svejedno prepuštaju tu aktivnosti institucijama iako imaju vremena. Rezultati za navedene tvrdnje prikazani su u tablici 3.

Tablica 3 Mišljenja odgojitelja o važnosti čitanja 3

	U potpunosti se slažem		Djelomično se slažem		Niti se slažem niti se ne slažem		Djelomično se slažem		U potpunosti se slažem		M	SD
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Nema potrebe da roditelji čitaju djetetu kod kuće ako ona svakodnevno slučajan priče u vrtiću.	48	90,6	2	3,8	-	-	-	-	3	5,7	1,26	0,944
Nije potrebno čitati djeci u predškolskoj ustanovi, već je to obaveza roditelja, a kasnije i škole.	44	83	5	9,4	1	1,9	1	1,9	2	3,8	1,34	0,919
U današnje vrijeme roditelji nemaju vremena za svakodnevno čitanje djeci.	15	28,3	11	20,8	15	28,3	7	13,2	5	9,4	2,55	1,294
Smatram da roditelji danas prepuštaju aktivnosti čitanja djeci institucijama.	-	-	2	3,8	16	30,2	24	45,3	11	20,8	3,83	0,802

Nadalje, većina ispitanika složila se da je čitanje djeci važno te da koriste vrijeme za to. Preko 80 posto odgojitelja, njih 43 (81,1 %) u potpunosti se slaže s tvrdnjom *Znam da je čitanje djeci važno i koristim vrijeme za to*, a osmero odgojitelja (15,1%) djelomično se slaže. Dvoje ispitanika (3,8%) niti se slaže niti se ne slaže. Odgojitelji prepoznaju važnost čitanja djeci što je utvrđeno na prvoj čestici, no ovdje je uključena i činjenica da odgojitelji izdvajaju vrijeme za čitanje, te je naprema prvoj čestici izraženo nešto manje slaganje (aritmetička sredina prve čestice jest 4,91, dok je ove 4,77).

Posljednja dva pitanja odnosila su se na posuđivanje knjiga iz knjižnice od strane odgojitelja. Prvo pitanje odnosilo se na posuđivanje knjiga i slikovnica za čitanje i provođenje aktivnosti s djecom te su odgovori pokazali da knjige i slikovnice posuđuje preko 80% odgojitelja. Naime, 39 odgojitelja (73,6 %) njih u potpunosti se slaže, a četvero (4,7 %) djelomično se slaže s tvrdnjom. Devetero ispitanika (17 %) izjasnilo se da se niti slaže niti se ne slaže. Posuđivanje knjiga od strane odgojitelja omogućuje raznolik sadržaj djeci i slušanje novih i različitih priča. Samo jedna osoba ne posuđuje slikovnice i knjige za djecu, odnosno jedna se osoba djelomično ne slaže (1,9 %).

Drugo pitanje odnosilo se na stručne knjige o čitanju s ciljem učenja o čitanju djeci rane i predškolske dobi te je utvrđeno da četvero odgojitelja ne posuđuje knjige, a 41 odgojitelj posuđuje. Jedan odgojitelj (1,9 %) u potpunosti se ne slaže s tvrdnjom da posuđuje knjige, dok se troje ispitanika djelomično ne slaže (5,7 %). S druge strane 14 odgojitelja (26,4 %) djelomično se slaže, a 27 odgojitelja (50,9 %) u potpunosti se slaže s tvrdnjom. Osmero odgojitelja (15,1 %) izjasnilo se da niti se slaže, niti se ne slaže s tvrdnjom. Također, bitno je naglasiti da je u česticama naglašeno posuđuju li odgojitelji knjige iz gradske to jest lokalne knjižnice, odnosno pitanje se ne odnosi na knjižnice njihove predškolske ustanove ako postoje. Što bi značilo da odgojitelji nastoje privabiti raznolike materijale koji im nisu dostupni. Pritom je važno napomenuti da odgovori ne govore o razlozima zbog kojih se odgojitelji ne slažu s navedenim tvrdnjama te se o njima može samo nagađati, primjerice to može biti ili nezainteresiranost ili neki prostorno-financijska prepreka poput fizičke udaljenosti i nedostatak prijevoza do gradske knjižnice (u slučaju da predškolska ustanova nema knjižnicu ili je slabo opremljena). Rezultati za navedene čestice prikazani su u tablici 4.

Gledajući ovaj dio upitnika u cjelini i rezultate koji su dobiveni, može se zaključiti da odgojitelji smatraju čitanje vrlo važnim te da koriste vrijeme za aktivnosti i posuđivanje različitih materijala. Također smatraju da je važno i čitanje u obiteljskom domu, ali i ono u predškolskoj ustanovi.

Tablica 4 Mišljenja odgojitelja o važnosti čitanja 4

	U potpunosti se ne slažem		Djelomično se ne slažem		Niti se slažem niti se ne slažem		Djelomično se slažem		U potpunosti se slažem		M	SD
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Znam da je čitanje djeci važno i koristim vrijeme za to.	-	-	-	-	2	3,8	8	15,1	43	81,1	4,77	0,505
Posuđujem knjige iz gradske/lokalne knjižnice s ciljem čitanja raznolikih knjiga/slikovnica djeci.	-	-	1	1,9	9	17	4	7,5	39	73,6	4,53	0,846
Posuđujem stručne knjige s ciljem učenja o čitanju djeci rane i predškolske dobi.	1	1,9	3	5,7	8	15,1	14	26,4	27	50,9	4,19	1,020

Nakon prikupljenih podataka o mišljenjima odgojitelja o važnosti čitanja i analize deskriptivnih podataka, nastojalo se ispitati imaju li odgojitelji s manje godina radnog iskustva pozitivnija mišljenja o čitanju djeci rane i predškolske dobi. S obzirom na prikupljene podatke i broj ispitanika, odabran je Mann Whitney U test za testiranje postavljene hipoteze: *Odgojitelji s manje godina radnog iskustva imaju pozitivnija mišljenja o čitanju djeci rane i predškolske dobi.* S obzirom na malen broj ispitanika (N=53) odlučeno je da će ispitanici biti podijeljeni u dvije grupe. Prva grupa bili su odgojitelji s iskustvom od 0 do 20 godina te su oni u ovom slučaju predstavljali skupinu s manje godina radnog iskustva. Druga grupa su odgojitelji s iskustvom od 21 do 40 godina te su oni bili odgojitelji s više godina radnog iskustva. Pritom je prva skupina (odgojitelji s manje godina radnog iskustva) imala ukupan broj ispitanika 32, a druga (odgojitelji s više godina iskustva) 21 ispitanika. Testirala se svaka tvrdnja drugog dijela upitnika.

Mann Whitney U testom dobiveni su sljedeći podaci:

- Smatram da je čitanje djeci rane i predškolske dobi važno (U=313,500, Z=-1,022, $p>0,05$)
- Smatram da čitanje djeci rane i predškolske dobi nosi brojne prednosti za djecu. (U=335,000, Z=-0,036, $p>0,05$)
- Predškolska ustanova ima utjecaj u poticanju interesa za knjigu (slikovnicu) kod djece. (U= 312,000, Z=-0,702, $p>0,05$)
- Čitanje djeci pomaže u usvajanju i bogaćenju rječnika. (U=328,000, Z=-0,206, $p>0,05$)
- Kako bi dijete zavoljelo čitanje, odrasli (roditelji, odgojitelji, okolina) moraju djetetu pokazati svojim primjerom da vole čitanje. (U=328,000, Z=-0,206, $p>0,05$)
- Vrlo je važno da dijete razvije interes za slikovnice. (U=294,000, Z=-1,051, $p>0,05$)
- Uzori iz priča i slikovnica dobra su sredstva za formiranje moralnih osobina kod djeteta. (U=276,500, Z=-1,372, $p>0,05$)
- Nema potrebe da roditelji čitaju djetetu kod kuće ako ona svakodnevno slušaju priče u vrtiću. (U=308,500, Z=-0,986, $p>0,05$)
- Nije potrebno čitati djeci u predškolskoj ustanovi, već je to obaveza roditelja, a kasnije i škole. (U=324,500, Z=-0,320, $p>0,05$)
- U današnje vrijeme roditelji nemaju vremena za svakodnevno čitanje djeci. (U=291,000, Z=-0,843, $p>0,05$)
- Smatram da roditelji danas prepuštaju aktivnosti čitanja djeci institucijama. (U=264,000, Z=-1,403, $p>0,05$)

- Znam da je čitanje djeci važno i koristim vrijeme za to. (U=334,000, Z=-0,053, p>0,05)
- Posuđujem knjige iz gradske/lokalne knjižnice s ciljem čitanja raznolikih knjiga/slikovnica djeci. (U=321,500, Z=-0,341, p>0,05)
- Posuđujem stručne knjige s ciljem učenja o čitanju djeci rane i predškolske dobi. (U=295,000, Z=0,811, p>0,05)

Analizom podataka utvrđeno je da ni kod jedne čestice ne postoji statistički značajna razlika između dvije skupine odgojitelja odnosno između odgojitelja s manje i više godina radnog iskustva. S obzirom na to da ne postoje statistički značajne razlike između odgojitelja s manje i više godina iskustva, hipoteza *Odgojitelji s manje godina radnog iskustva imaju pozitivnija mišljenja o čitanju djeci rane i predškolske dobi* je odbačena.

8.2. Aktivnosti odgojitelja u skupini

Treći dio anketnog upitnika odnosio se na aktivnosti koju ispitanici, odnosno odgojitelji provode sa svojom „skupinom“. Sva pitanja, osim jednog (trećeg), imala su mogućnost višestrukog odabira različitih odgovora uz mogućnost dopisivanja vlastitog odgovora ukoliko njima najprimjereniji odgovor nije bio ponuđen. Pritom su se pitanja odnosila na termin provođenja aktivnosti, pripremanje odgojitelja, način odabira slikovnica, dječje reagiranje/ponašanje tijekom aktivnosti te problemima s kojima se odgojitelji susreću prilikom provođenja aktivnosti. Već je spomenuto da je treće pitanje bilo izuzetak. Navedeno je pitanje imalo navedene aktivnosti vezane uz čitanje (čitanje slikovnica, pričanje priča, razvijanje predčitačkih vještina itd.) te su ispitanici morali odabrati učestalost provođenja navedenih aktivnosti. Pritom su mogli odabrati između: svakodnevno, 2-3 puta tjedno, jednom tjedno, 1-2 puta mjesečno, rjeđe i nikada. Ako neka aktivnost nije bila navedena, ispitanici su je mogli dopisati u za to predviđeno mjesto.

Prvo pitanje trećeg dijela anketnog upitnika glasilo je *Kada najčešće provodite aktivnosti čitanja?*, a ponuđeni odgovori su bili: prije doručka (tijekom dolaska djece u vrtić), nakon doručka/prijepodne, prije spavanja (mlađe skupine), nakon spavanja (mlađe skupine), nakon ručka, prije užine (starije skupine koje nemaju popodnevni odmor), nakon užine, u popodnevним satima te mogućnost *ostalo* gdje su mogli dopisati svoj odgovor. Odgojitelji nisu bili prisiljeni odabrati jednu mogućnost, već su mogli odabrati više njih. Najviše odgojitelja,

njih 44 (83 %) odabralo je opciju nakon doručka/prijepodne. Sljedeći najzastupljeniji odgovor bio je nakon užine, u popodnevni satima, kojeg je odabralo 18 (34 %) odgojitelja. Zatim slijedi čitanje prije spavanja u mlađim skupinama koje je odabralo 16 (30,2 %) odgojitelja. S obzirom na to da neka djeca nemaju popodnevni odmor zbog svog uzrasta, bila je ponuđena i mogućnost nakon ručka, prije užine (starije skupine koje nemaju popodnevni odmor) koju je odabralo 12 (22,6 %) odgojitelja. Prije doručka djeci čita osmero odgojitelja (15,1 %). Čitanje nakon spavanja (mlađe skupine) provodi petero (9,4 %) odgojitelja. Dvoje ispitanika dopisalo je svoj odgovor. Jedan odgojitelj provodi aktivnosti prije ručka i spavanja, dok je druga osoba navela da se aktivnosti provode *tijekom slobodne igre po prostorima – čitanje s djecom koja žele*. Svakako tijekom odabira termina u kojima će se provoditi aktivnosti čitanja valja uzeti u obzir interes djece jer više autora ukazuje da je nužno da čitanje u ranoj i predškolskoj dobi bude užitak. U tablici 5 prikazani su odgovori na pitanje *Kada najčešće provodite aktivnosti čitanja?*

Tablica 5 Termin izvođenja aktivnosti čitanja

Kada najčešće provodite aktivnosti čitanja?	N	%
Nakon doručka/prijepodne	44	83
Nakon užine, u popodnevni satima	18	34
Prije spavanja (mlađe skupine)	16	30,2
Nakon ručka, prije užine (starije skupine koje nemaju popodnevni odmor)	12	22,6
Prije doručka (tijekom dolaska djece u vrtić)	8	15,1
Nakon spavanja (mlađe skupine)	5	9,4

Drugo pitanje odnosilo se na pripremu odgojitelja za aktivnosti čitanja. Najviše odgojitelja izjasnio se da njihova priprema podrazumijeva osmišljavanje aktivnosti za djecu, poput razgovora, crtanja, glume, kojom će se baviti nakon pročitane knjige ili slikovnice. Tu je mogućnost odabralo 38 odgojitelja (71,7 %). Idući najzastupljeniji odgovor bio je *Napravim pripremu za čitanje (pitanja za poticanje i moguća pitanja djece, nepoznate riječi...)* koji je odabralo 26 odgojitelja (49,1 %). Izrazito je važno da slikovnice budu primjerene djeci te da budu kvalitetne. Bitno je da im i tekst i ilustracije budu primjereni kao što primjerice navodi Šišnović (2011). Također, važno je identificirati riječi koje bi djeci mogle biti nepoznate te ih objasniti djeci primjerenom metodom jer čitanje utječe i na razvoj govora. 15 odgojitelja (28,3 %) izjasnilo se da pročitaju knjigu jednom, dok je četvero ispitanika (7,5 %) reklo da se ne

priprema za aktivnosti. Odgojitelji su mogli odabrati više odgovora te su imali mogućnost dopisivanja vlastitog odgovora, no na ovom pitanju ni jedan ispitanik nije ponudio svoj vlastiti odgovor. Podaci za pitanje o pripremi odgojitelja za aktivnosti čitanja prikazani su u tablici 6.

Tablica 6 Priprema odgojitelja za aktivnosti

Na koji se način najčešće pripremate za aktivnosti čitanja?	N	%
Osmislim aktivnost za djecu kojom ćemo se baviti nakon čitanja (razgovor, gluma, crtanje)	38	71,7
Napravim pripremu za čitanje (pitanja za poticanje i moguća pitanja djece, nepoznate riječi...)	26	49,1
Pročitam knjigu jednom	15	28,3
Ne pripremam se	4	7,5

Treće pitanje odnosilo se na učestalost provođenja određenih aktivnosti čitanja ili aktivnosti koji su na neki način povezane s čitanjem, pripremom za čitanje i slično. Navedeno je 13 različitih aktivnosti za koje su odgojitelji morali odabrati opciju koliko često provode navedene aktivnosti. Pritom su odgojitelji imali ponuđene sljedeće termine učestalosti: svakodnevno, 2-3 puta tjedno, jednom tjedno, 1-2 mjesečno, rjeđe i nikada. Prva navedena aktivnost bila je čitanje na način da odgojitelj čita, a djeca slušaju i da je pritom slikovnica okrenuta prema odgojitelju. Najviše odgojitelja navelo je da to radi nikada (19 odgojitelja, 35,8 %) ili rijetko (12 odgojitelja, 22,6 %). Samo jedan odgojitelj (1,9 %) naveo je da aktivnost čitanja na taj način provodi 1 do 2 puta mjesečno, a jednom tjedno provodi je četvero odgojitelja (7,5 %). Desetero odgojitelja (18,9 %) provodi aktivnost 2-3 puta tjedno, a sedmero odgojitelja (13,2 %) svakodnevno. Autori poput Čudine-Obradović u svojim radovima sugeriraju da se ne čita na način da dijete ne vidi slikovnicu, ilustracije i tekst, već je bitno da on sam može promatrati te da se usput s njime razgovara jer tako čitanje nosi veće prednosti. Pozitivno je što više od polovice odgojitelja nikada ili rijetko čita slikovnicu na način da je ona okrenuta prema odgojitelju, a ne prema djeci, iako postoje odgojitelji koji i na taj način provode aktivnost. U tablici 7 prikazano je za sve aktivnosti iz trećeg pitanja koliko često ih odgojitelji provode.

Tablica 7 Učestalost provođenja aktivnosti

Aktivnost	svakodnevno		2-3 puta tjedno		Jednom tjedno		1-2 puta mjesečno		rjeđe		Nikada	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	F	%
Čitanje (odgojitelj čita, a djeca slušaju, slikovnica je okrenuta prema odgojitelju)	7	13,2	10	18,9	4	7,5	1	1,9	12	22,6	19	35,8
Čitanje s djecom	32	60,4	18	34	2	3,8	-	-	1	1,9	-	-
Prepričavate ili pričate priču	17	32,1	15	28,3	11	20,8	4	7,5	5	9,4	1	1,9
Prije ili tijekom čitanja potičete djecu da predviđaju što će se dalje dogoditi	19	35,8	11	20,8	6	11,3	7	13,2	10	18,9	-	-
Nakon čitanja slikovnice ili slušanja priče razgovarate o tome.	37	69,8	14	26,4	1	1,9	-	-	1	1,9	-	-
Puštate priče putem medija (radio, laptop).	10	18,9	10	18,9	9	17	12	22,6	8	15,1	4	7,5
Organizirate aktivnosti poticanja predčitačkih vještina (igre slovima,...)	27	50,9	9	17	7	13,2	4	7,5	4	7,5	2	3,8
Izrađujete knjige/slikovnice/rječnike/... s djecom.	6	11,3	10	18,9	7	13,2	14	26,4	11	20,8	5	9,4
Organizirate aktivnosti upoznavanja i korištenja ostalog tiska	8	15,1	12	22,6	10	18,9	6	11,3	12	22,6	5	9,4
Potičete djecu da samostalno pričaju priče	31	58,5	9	17,0	4	7,5	6	11,3	2	3,8	1	1,9
Čitate slikovnice koje djeca donose u predškolsku ustanovu	28	52,8	11	20,8	8	15,1	4	7,5	2	3,8	-	-
Potičete djecu da se služe kutom sa slikovnicama.	44	83,0	5	9,4	2	3,8	2	3,8	-	-	-	-
Koristite digitalne alate za aktivnosti čitanja, razvijanja predčitačkih vještina i sl.	4	7,5	6	11,3	3	5,7	6	11,3	15	28,3	19	35,8

Druga navedena aktivnost bila je čitanje s djecom na ranije spomenuti način. Odgojitelj čita tako da je slikovnica okrenuta prema djeci i da ona mogu promatrati ilustracije i tekst, a usput se postavljaju i pitanja o knjizi i s djecom razgovara. Najviše odgojitelja izjasnilo se da na taj način čita svakodnevno, njih 32 (60,4 %), a 18 odgojitelja (34,0 %) čita 2-3 puta tjedno. Samo dvoje odgojitelja (3,8 %) izjasnilo se da na taj način čita jednom tjedno, a jedna osoba (1,9 %) da rjeđe (od 1-2 puta mjesečno). Nijedan se ispitanik nije izjasnio da navedenu aktivnost

provodi 1-2 puta mjesečno ili nikada što je zapravo puno bolje za razvoj djece prema nekim izvorima, primjerice prema autorici Čudina-Obradović.

Prepričavanje ili pričanje priče (bajke, basne) djeci bila je treća navedena aktivnost. Najveći dio odgojitelja, njih 17 (32,1 %) naveo je da navedenu aktivnost provodi svakodnevno, 15 odgojitelja (28,3 %) provodi je 2-3 puta tjedno, a 11 odgojitelja (20,8 %) jednom tjedno. Ukupno 10 odgojitelja provodi prepričavanja i/ili pričanja priče rjeđe od jednom tjedno i to četvero odgojitelja (7,5 %) 1-2 puta mjesečno, petero odgojitelja (9,4 %) rjeđe od 1-2 puta mjesečno, a jedan odgojitelj (1,9 %) nikada ne provodi aktivnosti pričanja i prepričavanja priče.

Sljedeća navedena aktivnost odnosila se na poticanje djece na predviđanje (daljnjeg) tijeka radnje prije ili tijekom čitanja. 19 odgojitelja (35,8 %) navelo je da potiče djecu svakodnevno, 11 (20,8 %) potiče djecu 2-3 puta tjedno, a šestero odgojitelja (11,3 %) potiče ih jednom tjedno. Sedmero odgojitelja navedeno radi 1-2 puta mjesečno, a desetero odgojitelja (18,9 %) rjeđe od toga. Ni jedan odgojitelj nije odabrao *nikada* kao odgovor. Razgovor nakon čitanja slikovnice ili slušanja priče peta je navedena aktivnost za koju su odgojitelji birali učestalost provođenja aktivnosti. I ova je aktivnost vrlo česta kod ispitanika. 37 ispitanik (69,8 %) provodi je svakodnevno, 14 ispitanika (26,4 %) 2-3 puta tjedno, a 1 ispitanik (1,9%) jednom tjedno. Samo je jedna osoba (1,9 %) odabrala da provodi ovu aktivnost rijetko. Dobiveni podaci pokazuju da više od 50% odgojitelja potiče djecu na razgovor u obliku predviđanja ili općenito razgovaraju o knjizi što je u skladu s preporukama.

Također, u ove aktivnosti uključena je i aktivnost puštanja priča putem medija poput radija ili prijenosnog računala te su kod ove aktivnosti odgovori u nekoj mjeri zastupljeni u svakom terminu. Po desetero ispitanika (18,9 %) navelo je da pušta priče svakodnevno i 2-3 puta tjedno, a jedan ispitanik manje (9,18 %) radi to jednom tjedno. Dvanaestero ispitanika (22,6 %) odlučuje se na to 1-2 puta mjesečno, a osmero ispitanika (15,1 %) rjeđe od toga. Četvero ispitanika (7,5 %) navodi da nikada ne pušta priče putem medija.

Sljedeće aktivnosti bile su aktivnosti poticanja predčitačkih vještina. Otprilike pola ispitanika, 27 odgojitelja (50,9 %) organizira aktivnosti poticanja predčitačkih vještina svakodnevno. Devetero ispitanika (17%) to radi 2-3 puta tjedno, a sedmero (13,2%) jednom tjedno. Četvero ispitanika (7,5%) izjasnilo se da aktivnosti organizira 1-2 puta mjesečno, a isti broj (4, tj. 7,5%) rjeđe od toga. Dvoje ispitanika (3,8 %) navelo je da ne organizira takve aktivnosti. S obzirom na to da su rezultati pokazali da su odgojitelji otprilike podjednako zastupljeni za svaki ponuđeni uzrast djece, a razvijanje predčitačkih vještina je predviđeno

kurikulumom za predškolu, donekle se može obrazložiti moguće rijetko ili ne provođenje aktivnosti od strane nekih odgojitelja, no važno je napomenuti da se povezanost uzrasta djece s određenom aktivnošću nije provjeravala te je ovdje riječ samo o pretpostavci.

Iako nije čitanje, kao jedna aktivnost u upitniku bila je navedena izrada knjiga/slikovnica/rječnika/... s djecom. Ova aktivnost, iako nije čitanje, približava djeci knjigu, no ona nije toliko učestala u predškolskim ustanovama. Naime, svakodnevno je provodi šestero (11,3%) odgojitelja, 2-3 puta tjedno 10 odgojitelja (18,9%), a jednom tjedno sedmero odgojitelja (13,2%). 14 odgojitelja (26,4%) navelo je da aktivnost obavlja 1-2 puta mjesečno te je to najzastupljeniji odgovor. Nadalje, 11 odgojitelja (20,8%) provodi aktivnost rjeđe od 1-2 puta mjesečno, a petero odgojitelja (9,4%) nikada. Izrada knjige ili slikovnice s djecom aktivnost je koja bi mogla oduzeti puno vremena, pa ne začuđuje činjenica da je odgojitelji provode u rjeđim intervalima.

S obzirom na to da Visinko (2014) sugerira upoznavanje djece s ostalim tiskom te njegovo korištenje, nastojalo se istražiti koriste li odgojitelji ostale oblike tiska te upoznaju li djecu s istima. Osmero odgojitelja (15,1 %) radi to svakodnevno, 12 odgojitelja (22,6%) 2-3 puta tjedno, a desetero (18,9 %) jednom tjedno. Šestero ispitanika izjasnilo se da organizira takve aktivnosti 1-2 puta mjesečno, a 12 ispitanika (22,6 %) rjeđe od toga. Petero ispitanika (9,4 %) izjasnilo se da nikad takve aktivnosti ne organizira.

Poticanje djece da samostalno pričaju priče također je bila jedna od češćih aktivnosti. Rezultati su pokazali da 31 odgojitelj (58,5 %) potiče djecu na pričanje priča svakodnevno, a još 12 odgojitelja na tjednoj bazi: devetero (17 %) 2-3 puta tjedno, a četvero (7,5 %) jednom tjedno. Šestero ispitanika (11,3 %) navelo je da potiče djecu 1-2 puta mjesečno. Maleni broj ispitanika to radi rjeđe od toga. Točnije, dvoje ispitanika (3,8 %) to radi rijetko, a jedan (1,9 %) nikada.

Također se ispitalo i čitaju li odgojitelji knjige koje djeca donose u predškolsku ustanovu. Odgovori su pokazali da 28 odgojitelja (52,8 %) radi to svakodnevno, 11 odgojitelja (20,8 %) 2-3 puta tjedno, a osmero odgojitelja (15,1 %) jednom tjedno. Četvero (7,5 %) ispitanika navelo je da takve slikovnice čita 1-2 puta mjesečno, a dvoje (3,8 %) rjeđe od toga. Odgovor nikada nije bio zastupljen za ovu aktivnost. Jednim od prijašnjih pitanja ispitalo se pripremaju li se odgojitelji za aktivnosti čitanja te na koji način. Na tom su pitanju rezultati pokazali da se četvero odgojitelja ne priprema za aktivnosti. Postavlja se pitanje kada i kako se

odgojitelji pripremaju za aktivnosti ako odabiru za aktivnost čitanja slikovnicu koju je donijelo dijete, odnosno stignu li se uopće pripremiti za aktivnost.

S obzirom na to da se prostor u predškolskoj ustanovi dijeli na centre koji se bave različitim aktivnostima, jedno se pitanje odnosilo na to potiču li odgojitelji djecu da se služe kutkom sa slikovnicama te su rezultati pokazali da većina odgojitelja to radi skoro svakodnevno. Naime, 44 odgojitelja (83 %) navelo je da djecu potiče svakodnevno. Sedmero odgojitelja potiče djecu na tjednoj bazi, petero (9,4 %) 2-3 puta tjedno, a dvoje (3,8 %) jednom tjedno. Također dvoje odgojitelja (3,8 %) potiče djecu 1-2 puta mjesečno. Nije bilo ispitanika koji su naveli da potiču djecu rjeđe ili nikada.

Posljednja navedena aktivnost bila je aktivnost koja se tiče isključivo odgojitelja, a to je korištenje digitalnih alata za aktivnosti čitanja, razvijanja predčitačkih vještina i sl. Pritom su navedeni primjeri BookCreatora za izradu digitalnih slikovnica i Canve za izradu radnih listića za poticanje predčitačkih vještina. Naprema ostalim aktivnostima, ovu „aktivnost“ odgojitelji rijetko ili nikada ne koriste. Naime 4 odgojitelja (7,4 %) navelo je da koristi alate svakodnevno, šestero njih (11,3 %) 2-3 puta tjedno, a troje (5,7 %) jednom tjedno. Šestero odgojitelja (11,3 %) koristi digitalne alate u ove svrhe 1-2 puta mjesečno. Najviše odgojitelja (19, 35,8 %) izjasnilo se da nikada ne koristi digitalne alate, a nešto manjih broj ispitanika (njih 15, 28,3 %) koristi ih rijetko.

Osim 13 navedenih aktivnosti, odgojitelji su također imali mogućnost navesti dodatne aktivnosti koje provode u svojoj skupini, a da nisu navedene na popisu. Pritom je prikupljeno 16 odgovora. Četvero odgovora odnosilo se na to da odgojitelji ne provode druge aktivnosti (*Ne provodim, Ne, Ne mogu se sjetiti, Nema ih*). Jedan odgovor odnosio se na *čitateljski pano gdje djeca bilježe pročitane slikovnice kod kuće*. Jedan odgojitelj napisao je da *sve aplikacije ili fotografije koje stavimo na zid, a vezane su uz aktivnosti koje radimo popratimo i napisanim nazivima što ta fotografija predstavlja*. Dva odgovora odnosila su se na knjižnicu; jedna osoba navela je kao aktivnost projekte vezane uz knjižnicu, a druga osoba navela je da se učlanjuju u knjižnicu i imaju knjižnicu-posudionicu u skupini. Četvero odgovora spomenulo je dječje igrokaze, dramatiziranje pročitane ili prepričavanje uz pomoću lutaka. Pritom je jedan od navedenih četvero ispitanika, uz dramatiziranje, spomenuo i ilustriranje priče i izradu lutke najdražeg lika iz priče. Nadalje, jedan ispitanik naveo je aktivnost u kojoj *djeca bacaju kocke s crtežima i ispričaju priču nakon što su dobile određene slike*. Po jedan odgojitelj naveo je da provode popravku slikovnica i priče uz pokret. Također, jedna osoba navela je sljedeće: *pozivamo roditelje da čitaju omiljene naslove svog djeteta z skupini s ostalom djecom*. Neke od

ovih aktivnosti spominju se već djelomično u ponuđenim odgovorima (primjerice pričanje priče) ili u kasnijim pitanjima.

Četvrto pitanje odnosilo se na odabir slikovnica i knjiga, odnosno kako odgojitelji biraju ono što će čitati djeci. Najviše odgojitelja navelo je da odabire slikovnice na temelju iskustva, odnosno da biraju slikovnice za koje znaju da su imale pozitivnu reakciju djece. Na taj način bira slikovnicu 42 odgojitelja (79,2 %). Samo jedan odgojitelj manje (41, tj. 77,4 %) naveo je da čitaju prema željama djeteta, odnosno one knjige koje djeca donose u ustanovu što je i u skladu s odgovorima na prethodnom pitanju gdje je 28 odgojitelja navelo da dječje slikovnice koje djeca donose u predškolsku ustanovu čita svakodnevno. Također, uspoređujući odgovore koji se odnose na pripremu odgojitelja za aktivnosti čitanja, velik broj odgojitelja odabire čitati knjige koje djeca donose u predškolsku ustanovu (44), no samo se četvero ispitanika izjasnilo da se ne priprema na što je već ukazano na prethodnom pitanju. Nadalje, više od polovice ispitanika (32 odgojitelja, 60,4 %) bira slikovnicu na temelju preporuke drugih odgojitelja. Osim preporuke kolega, odgojitelji biraju i knjige na temelju preporuke sa stručnih usavršavanja ili iz stručne literature. Na temelju tih preporuka slikovnice bira 30 odgojitelja (56,6 %). Najmanje odgojitelja, iako ne zanemariv broj, bira knjige na temelju preporuke knjižničara. Taj je odgovor odabrao 20 odgojitelja (37,7 %). Navedeno je u suprotnosti s podacima iz Nacionalne strategije poticanje čitanja (2017) prema kojima ljudi češće biraju nestručne osobe nego stručne (knjižničare). Također je prikupljeno i nekoliko slobodnih odgovora odgojitelja. Jedna osoba navela je da slikovnice i knjige bira na temelju recenzije, kao i nova izdanja. Osim toga jedna odgojiteljica navela je da odabir knjige također ovisi i o godišnjem dobu, a druga je navela da bira prema temi, razvojnoj zadaći, tj. očekivanom cilju i dobi. Jedna osoba navela je da pročita slikovnicu sama i prouči ilustracije i poruku. Navedeno svakako utječe na odabir, no također se može shvatiti i kao odgovor na drugo pitanje ovog dijela upitnika – kako se odgojiteljica priprema za aktivnost čitanja. Načini odabira slikovnica i knjiga za djecu prikazani je u tablici 8.

Tablica 8 Način odabira slikovnica

Kako birate slikovnice i knjige koje ćete čitati djeci?	N	%
Iskustvo – birate iste priče koje su imale pozitivnu reakciju djece	42	79,2
Želje djeteta, knjige koje djeca donose u ustanovu	41	77,4
Preporuka drugih odgojitelja	32	60,4
Preporuke sa stručnih usavršavanja ili iz stručne literature	30	56,6
Preporuke knjižničara	20	37,7

Peto pitanje glasilo je *Kako djeca reagiraju na aktivnosti čitanja tijekom i/ili nakon?* Pritom su ispitanici imali ponuđene sljedeće odgovore: *zainteresirani su: postavljaju pitanja, komentiraju slikovnicu, priču, ilustracije, slušaju bez pitanja, pričaju međusobno o knjizi, ne obraćaju pažnju, koriste djelo kao inspiraciju.* Najviše odgojitelja odabralo je odgovor da su djeca zainteresirana. Tu je reakciju kod djece primijetilo 50 odgojitelja (94,3 %). Iduća najzastupljenija reakcija je korištenje pročitane djela kao inspiracije te ju je navelo 32 odgojitelja (60,4 %). Navedeno se može povezati s odgovorima na pitanje o pripremi odgojitelja za aktivnosti čitanja u kojima su odgojitelji naveli (njih 38, 71,7%) da tijekom pripreme osmisle aktivnost za djecu nakon čitanja poput crtanja, glume i sl. 20 odgojitelja (37,7 %) navelo je da djeca pričaju međusobno o knjizi. Najmanje zastupljene reakcije, tj. ponašanja djece su slušanje priče bez postavljanja pitanja koje je odabralo sedmero odgojitelja (13,2 %) te neobraćanje pažnje djece koju je odabralo samo troje odgojitelja (5,7 %). Ni jedan odgojitelj nije dopisao svoj odgovor odnosno reakciju ili ponašanje djece. Reakcije i ponašanja djece prikazana su u tablici 9.

Tablica 9 Reakcije i ponašanje djece

Kako djeca reagiraju na aktivnosti čitanja tijekom i/ili nakon?	N	%
Zainteresirani su: postavljaju pitanja, komentiraju slikovnicu, priču, ilustracije	50	94,3
Koriste djelo kao inspiraciju	32	60,4
Pričaju međusobno o knjizi	20	37,7
Slušaju bez pitanja	7	13,2
Ne obraćaju pažnju	3	5,7

Također se upitnikom nastojalo saznati s kojim se problemima odgojitelji susreću prilikom provođenja aktivnosti vezanih uz čitanje. Odgojitelji su imali ponuđeno osam različitih odgovora te mogućnost da dopišu kratak odgovor u tom pitanju ili širi odgovor u sljedećem pitanju. Od osam ponuđenih odgovora ni jedan odgojitelj nije odabrao nepoznavanje ponude slikovnica i knjiga za djecu ili nedovoljno obrazovanje u području čitanja djeci rane i predškolske dobi. Zanimljiva je činjenica da se svi navedeni odgojitelji smatraju kompetentnima s obzirom na to da nisu svi ispitanici odgojitelji (odgovori o stupnju/smjeru obrazovanja pokazali su da je 47 odgojitelja (88,7%) završilo preddiplomski ili diplomski studij ranog i predškolskog odgoja, dok preostalih 6 ispitanika nije (11,3%). Nasuprot tome, odgovor

koji je odabralo i problem s kojim se susreće najviše odgojitelja jest kada pojedino dijete ometa aktivnosti koje se provode. Taj je odgovor odabralo 45 odgojitelja (84,9 %). Ostali odgovori imali su manji broj odabira, no važno ih je spomenuti jer je riječ o problemima s kojima se odgojitelji mogu susretati vrlo često. Osmero odgojitelja (15,1 %) smatra da je ponuda stručnih usavršavanja iz područja čitanja djeci rane i predškolske dobi nedovoljna. Tri odgovora: nezainteresiranost djece, mali broj knjiga u knjižnici te nedovoljno vremena za razvijanje predčitačkih vještina, odabralo je po šestoro odgojitelja (11,3 %). Petero odgojitelja (9,4 %) smatra da nemaju dovoljno vremena za čitanje. Troje odgojitelja dopisalo je svoj odgovor i naveli su da nemaju problema s kojima se susreću, dok jedna osoba nije ništa napisala iako je odabrala opciju gdje se mogao dopisati samostalni odgovor. Zastupljenost problema s kojima se susreću odgojitelji prikazan je u tablici 10..

Ispod šestog pitanja odgojitelji su imali prostor gdje su mogli navesti još neke probleme, ili pojasniti spomenute, a ako nisu imali potrebe za time, mogli su pitanje i preskočiti. Dvije osobe su navele probleme s kojima se susreću. Prvi glasi *prije čitanja pitamo djecu tko ne želi sudjelovati u slušanju priče te mogu odabrati... najčešće ostanu svi, ali mlada djeca imaju kraću mogućnost pažnje*. Drugi se problem odnosi na *neobnavljanje vrtićkog fonda*.

Tablica 10 Problemi s kojima se odgojitelji susreću

S kojim se problemima susrećete prilikom organiziranja i realiziranja aktivnosti vezanih uz čitanje?	N	%
Ometanje aktivnosti od strane pojedinog djeteta	45	84,9
Nedovoljna ponuda stručnih usavršavanja iz područja čitanja djeci rane i predškolske dobi	8	15,1
Mali broj knjiga u knjižnici	6	11,3
Nedovoljno vremena za razvijanje predčitačkih aktivnosti	6	11,3
Nezainteresiranost djece	6	11,3
Nedovoljno vremena za čitanje	5	9,4
Nepoznavanje ponude slikovnica i knjiga za djecu	0	0
Nedovoljno obrazovanje u području čitanja djeci rane i predškolske dobi	0	0

8.3. Aktivnosti na razini predškolske ustanove

Četvrti dio upitnika odnosio se na predškolsku ustanovu u kojoj odgojitelji rade, na njezinu opremljenost (u smislu postojanja knjižnica i njezine opremljenosti) te aktivnosti koje se provode na razini cijele predškolske ustanove. Odgojitelji su dobili jedno pitanje te su morali označiti tvrdnje koje se odnose na njihovu predškolsku ustanovu (imaju li knjižnicu, kako je opremljena, imaju li aktivnosti za odgojitelje, tvrdnje vezane stručno usavršavanje, dostupnost knjiga djeci, obilježavanje važnih datuma i sl.). Ispitanici su mogli označiti sve tvrdnje koje se odnose na njihovu predškolsku ustanovu te dopisati svoj odgovor ako provode određenu aktivnost koja nije spomenuta u potencijalnim odgovorima.

Najviše odgojitelja označilo je tvrdnju *Prostorije u kojima borave djeca sadrže kutak sa slikovnicama i knjigama kojima se djeca mogu samostalno služiti (uzeti, listati, promatrati...)*. Na taj su način djeca okružena knjigama, imaju poticajnu okolinu u smislu materijala koji su im dostupni za samostalno korištenje. Od 53 ispitanika 44 odgojitelja (83 %) označilo je da se ova tvrdnja odnosi na njihovu predškolsku ustanovu. Činjenica da su djeca okružena materijalima kojima se mogu sami poslužiti vrlo je važna. (Stričević 2006 prema Stričević 2011 i Čudina Obradović 2014).

Nadalje, 42 odgojitelja (79,2 %) navelo je da njihova predškolska ustanova ima knjižnicu koja sadrži i stručne knjige za zaposlene i knjige za djecu. Samo troje odgojitelja (5,7 %) navelo je da njihova knjižnica sadrži samo slikovnice i knjige za djecu, a jedna osoba (1,9%) navela je da njihova knjižnica sadrži samo stručnu literaturu za zaposlene. Dvoje odgojitelja (3,8 %) navelo je da njihova predškolska ustanova nema knjižnicu. Ako se zbroje navedeni odgovori koji se odnose na knjižnicu dolazi se do zbroja od 47 odgovora, odnosno odgojitelja, od 53 ispitanika pa se može zaključiti da šestero ispitanika nije odabralo nijednu opciju koja se odnosi na knjižnicu. Što se tiče posuđivanja knjiga iz knjižnice predškolske ustanove, 19 odgojitelja (35,8 %) radi u ustanovama u kojima knjige mogu posuđivati i djeca i odgojitelji, a 22 odgojitelja (41,5 %) radi u ustanovama u kojima u knjižnici knjige posuđuju samo odgojitelji. Stričević (2011) ukazuje na važnost materijalnog okruženja, a postojanje knjižnice u predškolskoj ustanovi omogućuje pristup različitim knjigama, ako ne izravno, onda kroz odgojitelje. Također, prostor se knjižnice može iskoristiti za aktivnosti čitanja, ali i upoznavanja s knjižnicom i posudbom ako odlazak u obližnju knjižnicu nije moguć.

Tri su se ponuđena odgovora odnosila na dodatna predavanja/edukacije i stručna usavršavanja, točnije obavještavaju li i potiču ravnatelj/ica i/ili stručni suradnici odgojitelje na sudjelovanja na stručnim usavršavanjima izvan njihove predškolske ustanove na teme čitanja djeci rane i predškolske dobi, predčitačkih vještina, knjiga i slikovnica i sličnih tematika te

organiziraju li se aktivnosti ili predavanja u njihovim predškolskim ustanovama na spomenute teme. Rezultati su pokazali da u ustanovama 17 odgojitelja (32,1 %) stručni suradnici organiziraju aktivnosti poput predavanja na teme vezane uz čitanje djeci rane i predškolske dobi. Što se tiče stručnih usavršavanja izvan ustanove, 25 odgojitelja (47,2 %) navelo je da ih se potiče na stručna usavršavanja, a 28 odgojitelja (52,8 %) navodi da ih se obavještava o održavanju stručnih usavršavanja vezanih uz čitanje.

U predškolskim ustanovama u kojima je zaposleno 38 ispitanika (71,7 %) organiziraju se igrokazi/predstave za djecu, a 35 odgojitelja (66 %) obilježava važne datume vezane uz čitanje. Osim svega navedenog, također se pitalo odgojitelje tiskaju li časopis (ili neku drugu tiskovinu) svoje predškolske ustanove na što je 16 odgojitelja (30,2 %) odgovorilo potvrdno. Dobiveni podaci o opremljenosti predškolske ustanove te aktivnosti koje se organiziraju u njoj navedene su u tablici 11.

Tablica 11 Aktivnosti na razini predškolske ustanove

Označite tvrdnje koje se odnose na Vašu predškolsku ustanovu	N	%
Organizirane su aktivnosti za odgojitelje (predavanja stručnih suradnika na temu čitanja djeci predškolske dobi, predčitačkim vještinama, razvoju govora, slikovnicama...)	17	32,1
Ravnatelj/stručni suradnici nas potiču na stručno usavršavanje izvan ustanove na temu čitanja djeci rane i predškolske dobi, predčitačkih vještina, slikovnica i sl.	25	47,2
Ravnatelj/stručni suradnici nas obavještavaju o održavanju na stručno usavršavanje izvan ustanove na temu čitanja djeci rane i predškolske dobi, predčitačkih vještina, slikovnica i sl.	28	52,8
Knjige iz knjižnice predškolske ustanove mogu posuđivati samo odgojitelji (i stručni suradnici).	22	41,5
Preporuke knjižničara	20	37,7
Knjige iz predškolske knjižnice mogu posuđivati samo odgojitelji (i stručni suradnici).	22	41,5
Knjige iz knjižnice predškolske ustanove mogu posuđivati odgojitelji (i stručni suradnici) i djeca samostalno.	19	35,8
Knjižnica predškolske ustanove sadrži samo slikovnice i knjige za djecu.	3	5,7
Knjižnica predškolske ustanove sadrži samo stručnu literaturu za zaposlene.	1	1,9
Knjižnica predškolske ustanove sadrži i stručne knjige za zaposlene i knjige za djecu.	42	79,2
Nemamo knjižnicu u predškolskoj ustanovi.	2	3,8

Prostorije u kojima borave djeca sadrže kutak sa slikovnicama i knjigama kojima se djeca mogu samostalno služiti (uzeti, listati, promatrati...)	44	83,0
Tiskamo i izdajemo časopis (ili neku drugu tiskovinu) predškolske ustanove	16	30,2
Obilježavamo važne datume vezane uz čitanje (Dan knjige, Međunarodni dan darivanja knjiga, ...)	35	66
Organiziramo igrokaze/predstave za djecu	38	71,7

8.4. Aktivnosti u suradnji s roditeljima i vanjskom zajednicom

Poput prethodnog dijela upitnika i peti se dio sastojao samo od jednog pitanja na kojem su odgojitelji označili tvrdnje koje se odnose na njihovu predškolsku ustanovu, no u ovom pitanju tvrdnje su se odnosile na aktivnosti koje predškolska ustanova organizira i/ili realizira u suradnji s roditeljima i/ili vanjskom zajednicom poput škole, knjižnice, različitim pojedincima ili ustanovama. I u ovom pitanju ispitanici su imali mogućnost dopisivanja svojih odgovora. Kao najčešće provedena aktivnost istaknula se suradnja sa školom odnosno posjeti djece školi ili školskoj knjižnici. 37 odgojitelja (69,8 %) navelo je da ima suradnju sa školom i provodi navedenu aktivnost.

Nadalje slijedi suradnja s knjižnicom, tj. posjet djece knjižnici, koji se realizira u ustanovama 35 odgojitelja (66 %), dok u natjecajima i projektima sudjeluje 21 odgojitelj (39,6 %) što ne iznenađuje s obzirom na to da je i nekoliko primjera u Aktivnostima iz prakse vezano upravo uz knjižnicu.

Što se tiče suradnje s roditeljima, ona je spomenuta već u jednom slobodnom odgovoru ispitanika u ranijim pitanjima. U ovom je pitanju suradnja s roditeljima odvojena na dva moguća odgovora; na edukacije i radionice za roditelje s ciljem educiranja roditelja i osvještavanja o važnosti čitanja te zajedničke aktivnosti čitanja s roditeljima i djecom. Edukacije i radionice za roditelje naveo je 21 odgojitelj (39,6 %), a zajedničke aktivnosti čitanja s roditeljima i djecom njih 22 (41,5 %).

Posljednja tri ponuđena odgovora odnosila su se na posjete predškolskim ustanovama ili na posjete u koje djeca odlaze izvan predškolske ustanove. Od navedenih najzastupljeniji su posjeti djece-učenika koji dolaze čitati svojim mlađim prijateljima, a jedan takav primjer spominje se i u dijelu Aktivnosti iz prakse u Dječjem vrtiću Zvončić. Ove je posjete odabralo 19 odgojitelja (35,8 %). Nadalje, druga vrsta posjeta odnosila se na također na posjete u

predškolsku ustanovu od strane dječjih autora, knjižničara i sličnih djelatnosti. Navedene je posjete odabralo 14 odgojitelja (26,4 %). Najmanje zastupljeni su posjeti odnosno izleti djece u ustanove koje se bave tiskarskim, čitalačkim i drugim jezičnim djelatnostima (npr. tiskara, novine, radio/televizija). Navedena je aktivnost najmanje zastupljen odgovor na ovom pitanju te ga je odabralo 10 odgojitelja (18,9 %). Aktivnosti koje nastaju u suradnji s roditeljima i/ili vanjskom zajednicom navedene su u tablici 12.

Također su prikupljena i dva slobodna odgovora. Jedan je ispitanik naveo sljedeće: *Prije nekoliko godina posjetili smo knjižnicu Čakovec, posuđivali slikovnice iz naše knjižnice, organizirali vrtićku knjižnicu skupine.* Druga je odgojiteljica navela njihov oblik suradnje s roditeljima te zašto je ona dobra: *Posudionica-suradnja s roditeljima: donose svoje slikovnice i posuđuju pa za tri dana vraćaju slikovnice djece iz skupine: odlična aktivnost (povezivanje obitelji, razgovor u grupi o slikovnici pojedinog djeteta, čuvanje, ophođenje s pažnjom...).*

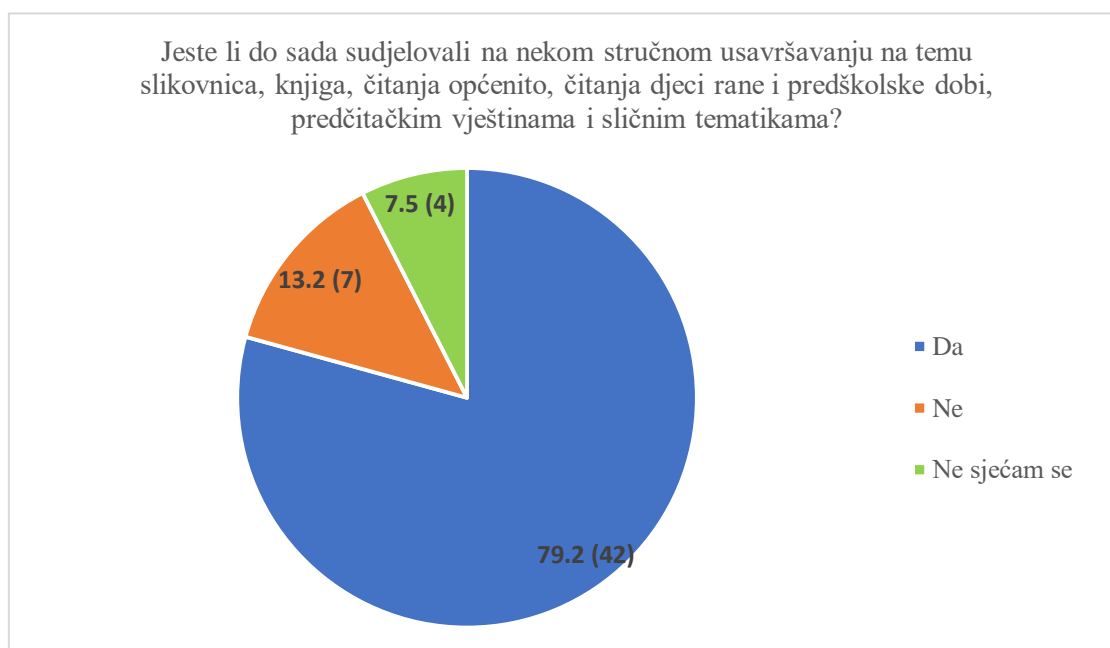
Tablica 12 Aktivnosti u suradnji s roditeljima i/ili vanjskom zajednicom

Na ponudenoj listi odaberite aktivnosti koje provodite unutar ili izvan skupina/vrtića, a održavaju se u suradnji s roditeljima, vanjskom zajednicom (školom, knjižnicom, itd.)	N	%
Suradnja sa školom (posjet djece školi, posjet školskoj knjižnici)	37	69,8
Suradnja s roditeljima – edukacije i radionice za roditelje	21	39,6
Suradnja s roditeljima – zajedničke aktivnosti čitanja s roditeljima i djecom	22	41,5
Suradnja s knjižnicom – posjet djece knjižnici	35	66
Suradnja s knjižnicom – sudjelovanje u natjecajima i projektima	21	39,6
Posjeti u predškolske ustanove (knjižničari, dječji autori, ...)	14	26,4
Posjeti u predškolske ustanove – učenici koji čitaju djeci.	19	35,8
Posjeti djece ustanovama koje se bave tiskarskim, čitalačkim i ostalim jezičnim djelatnostima.	10	18,9

8.5. Odgojitelji i dodatna usavršavanja

Šesti, ujedno i posljednji dio anketnog upitnika, sastojao se od tri pitanja koja su se odnosila na stručna usavršavanja odgojitelja. Prvo pitanje glasilo je *Jeste li do sada sudjelovali na nekom stručnom usavršavanju na temu slikovnica, knjiga, čitanja općenito, čitanja djeci rane i predškolske dobi, predčitačkim vještinama i sličnim tematikama?* Osim standardnih

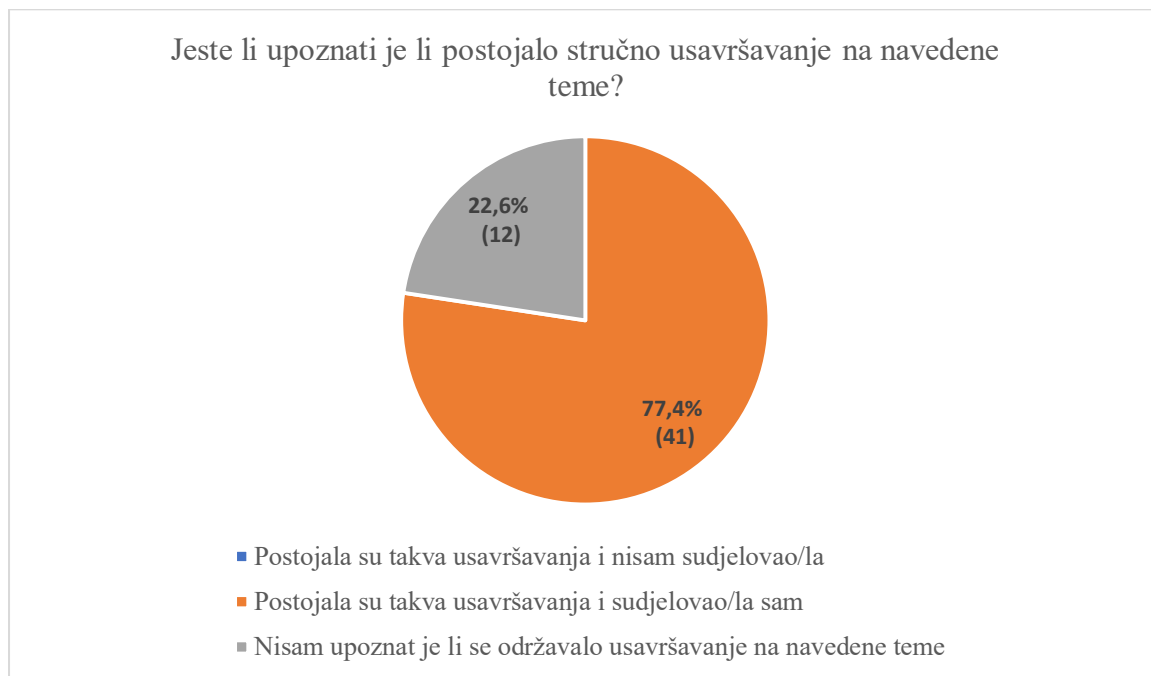
odgovora *Da* i *Ne*, odgojitelji su imali i ponuđen odgovor *Ne sjećam se*. Najviše odgojitelja, 42 (79,2 %) navelo je da je sudjelovalo na takvim stručnim usavršavanjima, dok sedmero njih (13,2 %) nije sudjelovalo. Četvero ispitanika (7,5 %) navelo je da se ne sjeća je li sudjelovalo na usavršavanjima koja su obuhvaćala teme vezane uz čitanje. Na grafikonu 6 prikazano je koliko odgojitelja je do sada sudjelovalo na stručnim usavršavanjima.

Grafikon 6 Sudjelovanje na stručnim usavršavanjima u prošlosti

Drugo pitanje odnosilo se na upoznatost odgojitelja s ponudom stručnih usavršavanja, odnosno jesu li upoznati da je postojalo usavršavanje koje se bavilo spomenutim temama vezanim uz čitanje. Odgojitelji su imali tri ponuđena odgovora, no ponuđeni odgovor *Postojala su takva usavršavanja i nisam sudjelovao/la* nije odabrao ni jedan odgojitelj. S druge strane za odgovor *Nisam upoznat je li se održavalo usavršavanje na navedene teme* opredijelilo se 12 odgojitelja (22,6 %). Najviše odgovora prikupljeno je na mogućem odgovoru *Postojala su takva usavršavanja i sudjelovao/la sam* kojeg je odabrao 41 odgojitelj (77,4 %). Navedeno ukazuje da ukoliko su odgojitelji znali za postojanje usavršavanja, utoliko su i sudjelovali na stručnim usavršavanjima te da nepostojanje interesa nije razlog nesudjelovanja već je razlog nepoznavanje ponude stručnih usavršavanja što je u skladu s odgovorima iz trećeg dijela upitnika gdje su odgojitelji naveli nedovoljnu ponudu stručnih usavršavanja kao jedan od problema s kojima se susreću. Također se može postaviti pitanje jesu li svi odgojitelji koji smatraju da postoji nedovoljna ponuda stručnih usavršavanja iz područja čitanja djeci rane i

predškolske dobi upoznati sa stručnim usavršavanjima koja se održavaju. Dobiveni podaci prikazani su na grafikonu 7.

Grafikon 7 Upoznatost odgojitelja o održavanjima stručnih usavršavanja

Posljednje pitanje anketnog upitnika ispitivalo je interes odgojitelja o sudjelovanju na stručnim usavršavanjima na temu čitanja djeci rane i predškolske dobi (i vezanim temama) u budućnosti. Većina odgojitelja zainteresirana je za sudjelovanje na stručnim usavršavanjima koje se bave tematikama vezanim uz čitanje djeci rane i predškolske dobi. Naime 98,1 % ispitanika (njih 52) izjasnilo se da ima želje sudjelovati na takvim usavršavanjima, dok jedan odgojitelj (1,9 %) nije zainteresiran za sudjelovanje. Rezultati su prikazani na grafikonu 8.

Grafikon 8 Interes za sudjelovanje na dodatnim usavršavanjima u budućnosti

Druga postavljena hipoteza glasila je *Ne postoje razlike između mišljenja odgojitelja o sudjelovanju na dodatnim usavršavanjima s obzirom na godine radnog iskustva*. Kako bi se ispitala hipoteza proveden je hi kvadrat test. Analiza kontingencijske tablice pokazala je da ne postoji značajna povezanost između godina radnog iskustva i zainteresiranosti odgojitelja za sudjelovanjem na stručnim usavršavanjima ($\chi^2 (3, N=53)=2,158$ $p>0.05$). Samim time druga hipoteza je potvrđena.

9. Zaključak

Čitanje djeci rane i predškolske dobi od izrazite je važnosti. Ono nosi brojne prednosti te utječe na razvoj djece. Neosporna je uloga sudionika u odgoju i skrbi djece, od roditelja, odgojitelja, pa do knjižnice. Upravo su zbog svoje uloge, odgojitelji odabrani kao ispitanici ovog istraživanja kako bi se saznalo kakva su njihova mišljenja o čitanju djeci rane i predškolske dobi i o stručnim usavršavanjima na tu temu te kakve aktivnosti provode u svojim ustanovama jer njima izravno utječu na djecu.

Prije provođenja istraživanja postavljeni su istraživački zadaci i hipoteze. Prva dva istraživačka zadatka odnosila su se na mišljenja odgojitelja o važnosti čitanja djeci rane i predškolske dobi te razlike između mišljenja odgojitelja s obzirom na godine radnog iskustva. Rezultati su pokazali da odgojitelji procjenjuju čitanje kao važno te su svjesni njegove važnosti, utjecaja i prednosti koje donosi za razvoj djece. Također, odgojitelji smatraju da je potrebno da se djeci čita i u predškolskoj ustanovi i u obiteljskom domu, tj. da je važna kako uloga roditelja, tako i odgojitelja. Također, većina odgojitelja djeluje u skladu sa svojim mišljenjem: koriste vrijeme za aktivnosti te posuđuju raznolike knjige iz knjižnice, kako za djecu (slikovnice), tako i za sebe (s ciljem učenja o temi). Statistički značajna razlika između mišljenja odgojitelja s obzirom na godine radnog iskustva nije utvrđena pa je stoga odbačena hipoteza *Odgojitelji s manje godina radnog iskustva imaju pozitivnija mišljenja o čitanju djeci rane i predškolske dobi.*

Iduća četiri istraživačka zadatka glasila su: *Ispitati provode li se aktivnosti čitanja i razvijanja predčitačkih vještina u predškolskim ustanovama., Ispitati koliko često se provode aktivnosti čitanja i razvijanja predčitačkih vještina u predškolskim ustanovama., Ispitati kako se planiraju i realiziraju aktivnosti čitanja i razvijanja predčitačkih vještina u predškolskim ustanovama., Ispitati organiziraju li se druge aktivnosti (u samoj ustanovi ili izvan nje) vezane uz čitanje i/ili knjige u suradnji s roditeljima ili zajednicom.* Utvrđeno je da se u predškolskim ustanovama provode aktivnosti čitanja i razvijanja predčitačkih vještina te druge različite aktivnosti vezane uz čitanje. Najčešće aktivnosti koje se provode svakodnevno su poticanje djece na služenje kutkom s knjigama, čitanje slikovnica (na poticajni način, da je slikovnica okrenuta djeci te se uz čitanje s djecom razgovara i pokazuje na ilustracije i tekst) i čitanje slikovnica koja djeca donose u predškolsku ustanovu. Često se nakon aktivnosti potiče razgovor o pročitanoj, a također se djecu potiče i na smišljanje priča. Među češćim odgovorima također su aktivnosti poticanja predčitačkih vještina. Aktivnost kojom se odgojitelji „najrjeđe služe“ je

svakako korištenje digitalnih alata za osmišljavanje ili realizaciju aktivnosti čitanja ili poticanja predčitačkih vještina te čitanje na način da je slikovnica okrenuta prema odgojitelju. Odgovori su pokazali da se aktivnosti čitanja najčešće provode ujutro nakon doručka te se većina odgojitelja priprema na način da osmisli aktivnost za djecu nakon čitanja (poput razgovora, glume ili crtanja) ili napravi pripremu za čitanje u obliku pitanja za poticanje, mogućih pitanja djece i nepoznatih riječi. Slikovnice koje čitaju najčešće su one koje djeca donose u ustanovu ili ih odgojitelji biraju na temelju iskustva. Odgojitelji su također naveli i neke svoje aktivnosti koje provode u skupinama s kojima rade. Također, djeca na aktivnosti reagiraju pozitivno; zainteresirani su, razgovaraju te koriste djelo kao inspiraciju.

Što se tiče opremljenosti predškolske ustanove, većina odgojitelja navodi da prostorije u kojima borave djeca sadrže kutke sa slikovnicama kojima se djeca mogu samostalno služiti te da ustanova posjeduje knjižnicu u kojoj se nalaze knjige za zaposlene i slikovnice za djecu. Od aktivnosti na razini ustanove istaknule su se organizacije igrokaza i predstava za djecu te obilježavanja važnih datuma vezanih uz čitanje. Aktivnosti koje se odvijaju u suradnji s vanjskom zajednicom najčešće se odvijaju u suradnji sa školom i knjižnicom te one podrazumijevaju posjete djece u te ustanove. Također postoje aktivnosti s roditeljima u obliku edukacija za roditelje te zajedničkih aktivnosti čitanja s djecom i roditeljima, no one nisu toliko učestale.

Jedan istraživački zadatak odnosio se na probleme s kojima se odgojitelji susreću te se tu svakako istaknuo problem ometanja aktivnosti čitanja od strane pojedinoga djeteta dok su drugi ponuđeni odgovori bili zastupljeni u puno manjoj mjeri (nedovoljno vremena za čitanje i razvijanje predčitačkih vještina, nedovoljna ponuda stručnih usavršavanja, mali broj knjiga u knjižnici...).

Posljednja dva istraživačka zadatka odnosila su se na mišljenja odgojitelja o sudjelovanju na dodatnim usavršavanjima na temu čitanja djeci rane i predškolske dobi. Rezultati su pokazali da je velik broj ispitanika do sada sudjelovao na stručnim usavršavanjima vezanim uz čitanje, a ispitanici koji nisu sudjelovali nisu bili upoznati da se održavalo usavršavanje. Također, skoro svi ispitanici zainteresirani su za sudjelovanje na stručnim usavršavanjima u budućnosti. Druga hipoteza glasila je *Ne postoje razlike između mišljenja odgojitelja o sudjelovanju na dodatnim usavršavanjima s obzirom na godine radnog iskustva*. Rezultati su pokazali da ne postoji statistički značajna razlika između mišljenja odgojitelja o sudjelovanju na dodatnim usavršavanjima s obzirom na godine radnog iskustva te je druga hipoteza potvrđena.

Ovo se istraživanje fokusiralo samo na odgojitelje triju županija: Međimurske, Varaždinske i Koprivničko-križevačke županije. Iako je u ovom istraživanju sudjelovao malen broj ispitanika, svakako bi bio zanimljivo vidjeti ovo istraživanje na većem uzorku. Također, kao preporuka za daljnje istraživanje, smatram da bi bilo korisno ispitati povezanost aktivnosti, njihovu učestalost i uzrast djece s kojima odgojitelji rade. Tijekom analize podataka o učestalosti provođenja aktivnosti iznesena je pretpostavka o mogućim razlozima ne provođenja aktivnosti poticanja predčitačkih vještina. Tu pretpostavku bi trebalo dublje istražiti jer je riječ o više različitih uzrasta u različitim stadijima razvoja (primjerice uspoređujući jaslice i predškolsku skupinu) pa bi i aktivnosti mogle biti različite.

Popis tablica

Tablica 1 Mišljenja odgojitelja o važnosti čitanja 1

Tablica 2 Mišljenja odgojitelja o važnosti čitanja 2

Tablica 3 Mišljenja odgojitelja o važnosti čitanja 3

Tablica 4 Mišljenja odgojitelja o važnosti čitanja 4

Tablica 5 Termin izvođenja aktivnosti čitanja

Tablica 6 Priprema odgojitelja za aktivnosti

Tablica 7 Učestalost provođenja aktivnosti

Tablica 8 Način odabira slikovnica

Tablica 9 Reakcije i ponašanja djece

Tablica 10 Problemi s kojima se odgojitelji susreću

Tablica 11 Aktivnosti na razini predškolske ustanove

Tablica 12 Aktivnosti u suradnji s roditeljima i/ili vanjskom zajednicom

Popis grafikona

Grafikon 1 Dob ispitanika

Grafikon 2 Županija iz koje ispitanici dolaze

Grafikon 3 Smjer/stupanj obrazovanja ispitanika

Grafikon 4 Godine radnog iskustva ispitanika

Grafikon 5 Uzrast djece s kojim ispitanici rade

Grafikon 6 Sudjelovanje na stručnim usavršavanjima u prošlosti

Grafikon 7 Upoznatost odgojitelja o održavanju stručnih usavršavanja

Grafikon 8 Interes za sudjelovanja na dodatnim usavršavanjima u budućnosti

Popis literature i izvora

1. (2017). Nacionalna strategija poticanja čitanja za razdoblje od 2017. do 2022. godine. <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/Nacionalna%20strategija%20poticanja%20čitanja%20od%202017.%20do%202022.%20godine.pdf>
2. Apel, K. i Materson, J. (2004) *Jezik i govor od rođenja do šeste godine*. Ostvarenje.
3. Bojović, D. (2015). *Više od igre svijet u meni*. Harfa d.o.o.
4. Bokan, A. i Cupar, D. (2017). Promocija i promicanje čitanja u narodnim knjižnicama Republike Hrvatske. *Libellarium: časopis za istraživanja u području informacijskih i srodnih znanosti* 10 (1), 51-76. <https://doi.org/10.15291/libellarium.v1i1.290>
5. Centner, S. (2007). *Kako zavoljeti knjigu i čitanje*. TEMPO d.o.o.
6. Čudina-Obradović, M. (1996). *Igrom do čitanja Igre i aktivnosti za razvijanje vještina čitanja u djece od 3. do 10. godine života*. Školska knjiga.
7. Crnković, M. (1990). *Dječja književnost: priručnik za studente i nastavnike*. Školska knjiga.
8. Čačko, P. (2000). Slikovnica, njezina definicija i funkcija. U: R. Javor (Ur), *Kakva je knjiga slikovnica* Zbornik (str.12-16). Knjižnice grada Zagreba.
9. Čudina-Obradović, M. (2002). *Čitanje prije škole priručnik za roditelje i odgojitelje*. Školska knjiga.
10. Čudina-Obradović, M. (2004). *Kad kraljevna piše kraljeviću*. Pučko otvoreno učilište Korak po korak.
11. Čudina-Obradović, M. (2008). Spremnost za školu: višestrukost značenja pojma i njegova suvremena upotreba. *Odgojne znanosti* 10 (2 (16)), 285-300. <https://hrcak.srce.hr/29570>
12. Čudina-Obradović, M. (2014). *Psihologija čitanja od motivacije do razumijevanja*. Golden marketing-Tehnička knjiga i Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
13. Čudina-Obradović, M. (2014). *Psihologija čitanja od motivacije do razumijevanja (radna bilježnica)*. Golden marketing-Tehnička knjiga i Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
14. Čunović, K. i Stropnik, A. (2016). Kampanje, projekti i programi za promicanje čitanja naglas djeci od najranije dobi. *Libri et liberi: časopis za istraživanje dječje književnosti i kulture* 5 (1), 117-133. [https://doi.org/10.21066/carcl.libri.2016-05\(01\).0006](https://doi.org/10.21066/carcl.libri.2016-05(01).0006)
15. Čavar, A. (2017). *Konteksti čitanja razumijevanje i sociokulturno znanje*. Hrvatska sveučilišna naknada.

16. Dječji vrtić Cvrčak. (2022). *Moja prijateljica knjiga*. <https://dv-cvrcek.hr/moja-prijateljica-knjiga/>
17. Dječji vrtić Tratinčica. (2022). *Koprivnica čita – vrtić čita*. <https://www.tratinčica.hr/objave/411/koprivnica-cita-vrtic-cita>
18. Dječji vrtić Zvončić
- (bez podatka). *Čitam, dam, sretan sam – svoju knjigu daruj i tuđe srce obraduj* <https://djecjivrticzvonicic.hr/2023/02/15/citam-dam-sretan-sam-svoju-knjigu-daruj-i-tude-srce-obraduj/>
 - (bez podataka). *Dječji vrtić Zvončić na kazališnoj predstavi u HNK Varaždin* <https://djecjivrticzvonicic.hr/2022/11/03/djecji-vrtic-zvonicic-na-kazalisnoj-predstavi-u-hnk-varazdin/>
19. Enciklopedija.hr: pojam čitanje
<https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=13429>
20. Enciklopedija.hr: pojam Čudina-Obradović, Mira
<https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=13504>
21. Giles, R.M., Tunks, K. (2015). Teachers' Thoughts on Teaching Reading: An Investigation of Early Childhood Teachers' Perceptions of Literacy Acquisition. *Early Childhood Educ J* 43, 523–530. <https://doi.org/10.1007/s10643-014-0672-3>
22. Gradska knjižnica i čitaonica „Mladen Kerstner“. (2023). *„Krijesnice“ u knjižnici*. <https://www.knjiznica-ludbreg.hr/512-krijesnice-u-knjiznici.html>
23. Herrman, E. (2017). *100 aktivnosti prema metodi Montessori*. Mozaik knjiga.
24. Herljević, I. i Posokhova, I. (2007). *Govor ritam pokret*. Ostvarenje d.o.o.
25. Hlevnjak, B. (2000). Kakva je knjiga slikovnica. U: R. Javor (Ur), *Kakva je knjiga slikovnica Zbornik* (str.7-11). Knjižnice grada Zagreba.
26. Jerkin, C. A. i Opašić, M. G. (2021). Slučaj slikovnice: Položaj slikovnice u hrvatskim odgojno-obrazovnim dokumentima. *Методички виђуцу 12[1]* (12), 71-94. <https://doi.org/10.19090/mv.2021.12.71-94>
27. Knjižnica Nikola Zrinski Čakovec;
- (bez podatka). *Vrtići i škole u gostima* https://kcc.hr/vrtici_skole_u_gostima/
 - (2023). *Čarobna knjižnica*. <https://kcc.hr/carobna-knjiznica/>
 - (2023). *Kreativno ljeto u Knjižnici „Nikola Zrinski“*. <https://kcc.hr/kreativno-ljeto-u-knjiznici-nikola-zrinski/>
 - (2023). *Dječji vrtić Dječja mašta u posjeti Bibliobusu*. <https://kcc.hr/djecji-vrtic-djecja-masta-u-posjeti-bibliobusu/>

28. Martinović, I. i Stričević, I. (2011). Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. *Libellarium: časopis za istraživanja u području informacijskih i srodnih znanosti* 4 (1), 39-63.
29. Matijević, K. i Bernić, R. (2020). Is there a connection between reading to children and the child's involvement in reading activities? / Postoji li veza između čitanja djeci i uključenosti djeteta u aktivnosti čitanja? *Croatian Journal of Education: Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 22 (3), 37-49. <https://doi.org/10.15516/cje.v22i0.3908>
30. Ministarstvo znanosti i obrazovanja. (2015). *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Obrazovanje/Predskolski//Nacionalni%20kurikulum%20za%20rani%20i%20predskolski%20odgoj%20i%20obrazovanje%20NN%2005-2015.pdf>
31. Ministarstvo znanosti i obrazovanja. (2017). *Nacionalni kurikulum za osnovnoškolski odgoj i obrazovanje*. <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/NacionalniKurikulum/NacionalniKurikulumi/Nacionalni%20kurikulum%20za%20osnovnoškolski%20odgoj%20i%20obrazovanje.pdf>
32. Ministarstvo znanosti i obrazovanja. (2019). *Kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije* https://skolazavot.hr/wp-content/uploads/2020/06/HR-OSiGM_kurikulum.pdf
33. Nedelist.hr. (2023). *Dan promicanja važnosti knjiga u vrtiću*. <https://nedelist.hr/dan-promicanja-vaznosti-knjiga-u-vrticu/>
34. Novi-marof.hr. (2023). *Održano jedinstveno događanje „Čitanje po zanimanjima“* <https://www.novi-marof.hr/odrzano-jedinstveno-dogadanje-citanje-po-zanimanjima/>
35. Niklas, F., Cohrsen, C., Tayler, C. (2016). The Sooner, the Better: Early Reading to Childred. *SAGE Open*, 6(4). <https://doi.org/10.1177/2158244016672715>
36. Pergar, M. i Hadela, J. (2020). Raising awareness of the importance of reading to early childhood and preschool age children through lifelong education of parents / Cjeloživotnim obrazovanjem roditelja do osvještavanja važnosti čitanja djeci rane i predškolske dobi. *Croatian Journal of Education: Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 22 (3), 101-113. <https://doi.org/10.15516/cje.v22i0.3912>
37. Peteh, M. (2003). *Svako slovo nešto novo*. Alineja.
38. Petrović-Sočo, B. (1997). *Dijete, odgajatelj i slikovnica Akcijsko istraživanje*. Alineja.

39. Pintar, Ž. i Kosec, K. (2022). Dječja slikovnica u perspektivi suvremenog roditelja. *Magistra ladertina* 17 (1), 107-119. <https://hrcak.srce.hr/clanak/411092>
40. Potkonjak, N. i Šmileša, P.(ur.) (1989). *Pedagoška enciklopedija 1 [A-LJ]*. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva et.al.
41. Skladany, V. (2018). *Važnost čitanja i pripovijedanja u radu s djecom rane i predškolske dobi iz perspektive odgajatelja* [završni rad]. Učiteljski fakultet Sveučilišta u Rijeci. <https://repository.ufri.uniri.hr/islandora/object/ufri%3A275>
42. Stanić, V. (2021). *Važnost čitanja djeci i za djecu predškolske i rane školske dobi* [diplomski rad]. Učiteljski fakultet Sveučilišta u Rijeci. <https://repository.ufri.uniri.hr/islandora/object/ufri%3A931>
43. Stevanović, M. (2003). *Predškolska pedagogija*. Andromeda.
44. Stričević, I. i Čunović, K. (2013). Knjižnične usluge za djecu rane dobi i roditelje u Hrvatskoj. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 56 (3), 47-66. <https://hrcak.srce.hr/115194>
45. Šeravić Lovrak, K. Primjena slikovnice u provedbi projekata u dječjem vrtiću. *Časopis za odgojne i obrazovne znanosti Foo2rama* 4 /4), 147-154.
46. Šišnović, I. (2011). Odgojno-obrazovna vrijednost slikovnice. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima* 17 (66), 8-9.
47. Van der Wilt, F., Boerma, I., Van Oers, B. i Van der Veen, C. (2019). The effect of three interactive reading approaches on language ability: an exploratory study in early childhood education. *European Early Childhood Education Research Journal* 27 (4), 566-580. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2019.1634242>
48. Varaždin.hr. (2023). *Otvorena mala knjižnica u Dječjem vrtiću Varaždin – Gortanova*. <https://varazdin.hr/ostale-novosti/otvorena-mala-knjiznica-djecjem-vrticu-varazdin-gortanova-10506/>
49. Varaždinski.net. (2023). *Promocija terapijskih slikovnica o izazovima ponašanjima kod djece u ponedjeljak u Gradskoj knjižnici*. <https://varazdinski.net.hr/vijesti/drustvo/4358111/promocija-terapijskih-slikovnica-o-izazovnim-ponasanjima-kod-djece-u-ponedjeljak-u-gradskoj-knjiznici/>
50. Visinko, K. (2010). *Jezično izražavanje u nastavi Hrvatskoga jezika – Pisanje*. Školska knjiga.
51. Visinko, K. (2014). *Čitanje Poučavanje i učenje*. Školska knjiga.

Popis priloga

1. Primjer anketnog upitnika korištenog za istraživanje

Poštovani odgojitelji,

studentica sam druge godine diplomskog studija Pedagogije (i Hrvatskog jezika i književnosti) na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci. Za potrebe pisanja svog diplomskog rada "*Važnost čitanja - aktivnosti u predškolskoj ustanovi i sudjelovanje na dodatnim usavršavanjima iz perspektive odgojitelja*" na Odsjeku za pedagogiju provodim anketni upitnik kojim nastojim ispitati mišljenja odgojitelja o važnosti čitanja djeci rane i predškolske dobi, o sudjelovanju na dodatnim usavršavanjima vezanim uz temu čitanja u ranoj i predškolskoj dobi te o aktivnostima koje odgojitelji provode u predškolskim ustanovama. Ako ste odgojitelj (ili trenutno obavljate taj posao) iz Međimurske, Varaždinske ili Koprivničko-križevačke županije, ljubazno Vas molim da pristupite anketi. Ispunjavanje ove ankete je anonimno i Vaše sudjelovanje je dobrovoljno i možete odustati u bilo kojem trenutku. Vaši odgovori su povjerljivi te će se rezultati koristiti isključivo u znanstvene svrhe. Za ispunjavanje ankete potrebno je desetak minuta. Za bilo kakve dodatne informacije možete me kontaktirati na paula.kovacic164@gmail.com.

Unaprijed zahvaljujem na Vašem vremenu i pomoći.

Paula Kovačić

Sociodemografski podaci

Anketni je upitnik podijeljen u šest dijelova: sociodemografski podaci, stavovi o čitanju, aktivnosti u skupini, aktivnosti u predškolskoj ustanovi, aktivnosti sa zajednicom, stavovi o dodatnom usavršavanju.

Za početak, molim Vas da ispunite nekoliko pitanja o sociodemografskim podacima:

1. Kojeg ste spola?

- a) Muškarac
- b) Žena

c) Odbijam reći

2. Označite svoju dob:

a) 20-29

b) 30-39

c) 40-49

d) 50-59

e) 60+

3. Iz koje županije dolazite? (Ako živite u jednoj, a radite u drugoj županiji, odaberite županiju u kojoj radite.)

a) Međimurska županija

b) Varaždinska županija

c) Koprivničko-križevačka županija

4. Koji je Vaš najviši završeni stupanj/smjer obrazovanja?

a) Osnovna škola

b) Srednja škola

c) Preddiplomski studij predškolskog odgoja i obrazovanja ili ekvivalent (viša škola)

d) Diplomski studij predškolskog odgoja i obrazovanja

e) Preddiplomski ili diplomski studij koji uključuje odgoj i obrazovanje (učiteljski studij, nastavnički smjerovi, pedagogija, psihologija, ...)

f) Preddiplomski ili diplomski studij koji nije povezan s odgojem i obrazovanjem

5. Koliko godina radnog iskustva imate kao odgojitelj?

a) 0-10

b) 11-20

c) 21-30

d) 31-40

e) 41+

6. Koji je uzrast djece skupine u kojoj trenutno radite?

a) Jaslička skupina (0-3)

b) Mlađa skupina (3-4)

c) Vrtićka skupina (4-5)

d) Predškolska skupina (6-7)

e) Mješovita skupina (djeca različitih uzrasta)

Mišljenje o čitanju djeci rane i predškolske dobi

Iduću skup pitanja odnosi se na Vaše mišljenje o čitanju djeci u ranoj i predškolskoj dobi. Molim Vas da za svaku tvrdnju odaberete u kojem se stupnju ona odnosi na vas, tj. koliko se slažete s njom, uzimajući u obzir da 1 znači *u potpunosti se ne slažem*, a 5 *u potpunosti se slažem*.

Smatram da je čitanje djeci rane i predškolske dobi važno.	1	2	3	4	5
Smatram da čitanje djeci rane i predškolske dobi nosi brojne prednosti za djecu.	1	2	3	4	5
Predškolska ustanova ima utjecaj u poticanju interesa za knjigu (slikovnicu) kod djece.	1	2	3	4	5
Čitanje djeci pomaže u usvajanju i bogaćenju rječnika.	1	2	3	4	5
Kako bi dijete zavoljelo čitanje, odrasli (roditelji, odgojitelji, okolina) moraju djetetu pokazati svojim primjerom da vole čitanje.	1	2	3	4	5
Vrlo je važno da dijete razvije interes za slikovnice.	1	2	3	4	5
Uzori iz priča i slikovnica dobra su sredstva za formiranje moralnih osobina kod djeteta.	1	2	3	4	5
Nema potrebe da roditelji čitaju djetetu kod kuće ako ona svakodnevno slušaju priče u vrtiću.	1	2	3	4	5
Nije potrebno čitati djeci u predškolskoj ustanovi, već je to obaveza roditelja, a kasnije i škole.	1	2	3	4	5
U današnje vrijeme roditelji nemaju vremena čitati djeci svakodnevno.	1	2	3	4	5
Smatram da roditelji danas prepuštaju aktivnost čitanja djeci institucijama.	1	2	3	4	5
Znam da je čitanje djeci važno i koristim vrijeme za to.	1	2	3	4	5
Posuđujem knjige iz gradske/lokalne knjižnice s ciljem čitanja raznolikih knjiga/slikovnica djeci.	1	2	3	4	5

Posuđujem stručne knjige na temu čitanja s ciljem učenja o temi čitanja djeci rane i predškolske dobi.	1	2	3	4	5
--	---	---	---	---	---

Aktivnosti sa “skupinom”

Treća skupina pitanja odnosi se na aktivnosti koje provodite sa svojom „skupinom“. Pitanja imaju ponuđene višestruke odgovore te možete odabrati više njih. Izuzetak od toga je treće pitanje u kojem birate jedan odgovor koji najbolje odgovara učestalosti provođenja određene aktivnosti (od svakodnevno do nikada). Također imate ponuđenu *Ostalo* gdje možete samostalno napisati svoj odgovor ako smatrate da nije ponuđen odgovor koji najbolje opisuje Vašu aktivnost koja je vezana uz čitanje.

1. Kada najčešće provodite aktivnosti čitanja?

- prije doručka (tijekom dolaska djece u vrtić)
- nakon doručka/prijepodne,
- prije spavanja (mlađe skupine)
- nakon spavanja (mlađe skupine)
- nakon ručka, prije užine (starije skupine koje nemaju popodnevni odmor)
- nakon užine, u popodnevnim satima
- ostalo _____

2. Na koji se način najčešće pripremate za aktivnosti čitanja?

- ne pripremam se
- pročitam knjigu jednom
- napravim pripremu posebno za čitanje (pitanja kojima ću poticati djecu na razgovor o knjizi, pretpostavim pitanja koja bi djeca mogla postaviti i odgovore na njih, osvijestim/napišem moguće nepoznate riječi koje bi bilo potrebno objasniti)
- osmislim aktivnost za djecu koju će obavljati nakon čitanja (slikanje, razgovor, gluma...)

Provodite li neke dodatne aktivnosti sa skupinom koje u tablici nisu navedene, možete ih navesti ovdje:

3. Koliko često Vi provodite navedene aktivnosti?

Aktivnost/ Učestalost	Svakodnevno	2-3 puta tjedno	jednom u 2 tjedna	jednom u 2-3 mjeseca	tjede	nikada
Vi čitate - djeca slušaju (vi čitate, slikovnicu imate okrenutu prema sebi).						
Čitate s djecom (slikovnica okrenuta prema djeci, oni promatraju ilustracije postavljate pitanja tijekom čitanja).						
Prepričavate ili pričate priču (bajku, basnu...) djeci.						
Prije ili tijekom čitanja potičete djecu da predviđaju što će se (dalje) dogoditi.						
Nakon čitanja slikovnice ili slušanja priče razgovarate o tome.						
Puštate priče putem medija (radio, laptop...).						
Organizirate aktivnosti poticanja predčitačkih vještina (igre slovima/abeceda, prepoznavanje slova, igre riječima, grafomotorika, opisivanje slika, bogaćenje rječnika, brojalice, ...).						
Izrađujete knjige/ slikovnice/rječnike/... s djecom.						
Organizirate aktivnosti upoznavanja i korištenja ostalog tiska (novine, strip, časopisi, enciklopedije).						

Potičete djecu da samostalno pričaju priče (sa ili bez slikovnica).						
Čitate slikovnice koje djeca donose u predškolsku ustanovu.						
Potičete djecu da se služe kutkom sa slikovnicama u kojem djeca mogu samostalno uzimati i listati knjige.						
Koristite digitalne alate za aktivnosti čitanja, razvijanja predčitačkih vještina i sl. (primjerice BookCreator za izradu digitalnih slikovnica, Canva za izradu radnih listića za poticanje predčitačkih vještina).						

Provodite li neke dodatne aktivnosti sa skupinom koje u tablici nisu navedene, možete ih navesti ovdje:

4. Kako birate slikovnice i knjige koje ćete čitati djeci?

- preporuka drugih odgojitelja
- iskustvo - birate iste priče koje su imale pozitivnu reakciju djece
- želje djeteta, knjige koje djeca donose u ustanovu
- preporuke, djela iz stručne literature ili sa stručnih usavršavanja
- preporuke knjižničara
- ostalo_____

5. Kako djeca reagiraju na aktivnosti čitanja tijekom i/ili nakon?

- zainteresirani su: postavljaju pitanja, komentiraju slikovnicu/priču/ilustracije
- slušaju bez pitanja
- pričaju međusobno o knjizi nakon čitanja
- ne obraćaju pažnju
- koriste djelo kao inspiraciju (crtaju, pjevaju, koriste dijelove priče prilikom igranja lutkicama i sl.)
- ostalo_____

6. S kojim se problemima susrećete prilikom organiziranja i realiziranja aktivnosti vezanih uz čitanje?

- nezainteresiranost djece
- ometanje aktivnosti od pojedinog djeteta
- mali broj knjiga u knjižnici
- nepoznavanje ponude slikovnica i knjiga za djecu
- nedovoljno obrazovanje u području čitanja djeci rane i predškolske dobi
- nedovoljna ponuda stručnih usavršavanja iz područja čitanja djeci rane i predškolske
- nedovoljno vremena za čitanje
- nedovoljno vremena za razvijanje predčitačkih aktivnosti
- ostalo _____

U slučaju da želite navesti još neke probleme ili pojasniti spomenute, možete to učiniti ovdje. U suprotnom, pitanje možete preskočiti.

Predškolska ustanova (knjižnica i aktivnosti na razini ustanove)

Iduće se pitanje odnosi na opremljenost vrtića i aktivnosti koje se održavaju u predškolskoj ustanovi na razini predškolske ustanove (bilo za djecu, bilo za odgojitelje).

Molim Vas da označite tvrdnje koje se odnose na Vašu predškolsku ustanovu i aktivnosti koje održavate u svojoj predškolskoj ustanovi. Također imate ponuđenu opciju *Ostalo* gdje možete dopisati svoj odgovor (pritom ga usmjerite na aktivnosti za djecu i odgojitelje).

- Aktivnosti za odgojitelje (predavanja stručnih suradnika o čitanju, knjigama, predčitačkim vještinama, razvoju govora...)
- Ravnatelj/stručni suradnici nas potiču na stručno usavršavanje izvan ustanove na temu čitanja u ranoj i predškolskoj dobi, predčitačkih vještina, slikovnica i sl.
- Ravnatelj/stručni suradnik nas obavještava o održavanju stručnih usavršavanja na temu čitanja u ranoj i predškolskoj dobi, predčitačkih vještina, slikovnica i sl.
- U našoj predškolskoj ustanovi imamo knjižnicu i knjige iz knjižnice posuđuju samo odgojitelji (i stručni suradnici).
- U našoj predškolskoj ustanovi imamo knjižnicu, a knjige iz knjižnice mogu posuđivati i odgojitelji i djeca samostalno.
- U našoj predškolskoj ustanovi imamo knjižnicu te ona sadrži i knjige za djecu (slikovnice) i stručne knjige za odgojitelje i stručne suradnike.
- U našoj predškolskoj ustanovi imamo knjižnicu te ona sadrži samo knjige za djecu.
- U našoj predškolskoj ustanovi imamo knjižnicu te ona sadrži samo stručne knjige za odgojitelje i stručne suradnike.
- Nemamo knjižnicu u našoj ustanovi.

- Prostorije u kojima borave djeca sadrže kutak sa slikovnicama i knjigama kojima se djeca mogu samostalno služiti (uzeti knjigu po izboru, listati slikovnice, promatrati ilustracije...).
- Tiskamo i izdajemo časopis predškolske ustanove.
- Obilježavamo važne datume vezane uz čitanje na razini vrtića (Dan knjige, Noć knjige, Međunarodni dan darivanja knjiga, ...).
- Organiziramo igrokaze/predstave za djecu.
- Ostalo _____

Aktivnosti u suradnji s roditeljima i/ili vanjskom zajednicom

Iduće se pitanje odnosi na aktivnosti vrtića koje se održavaju u suradnji s roditeljima ili članovima vanjske zajednice.

Molim Vas da označite tvrdnje koje se odnose na Vašu predškolsku ustanovu. Također imate ponuđenu opciju *Ostalo* gdje možete dopisati svoj odgovor.

Na ponuđenoj listi odaberite aktivnosti koje provodite unutar ili izvan skupina/vrtića, a održavaju se u suradnji s roditeljima, vanjskom zajednicom (školom, knjižnicom itd.).

- Suradnja sa školom (posjet djece školi, posjet školskoj knjižnici, razgledavanje škole...)
- Suradnja s roditeljima - edukacije i radionice za roditelje o čitanju, slikovnicama, usvajanju govora, predčitačkim vještinama
- Zajedničke aktivnosti čitanja s roditeljima (ili skrbnicima, bakama, djedovima) i djecom (roditelji čitaju djeci, izrada slikovnica s djecom)
- Suradnja s knjižnicom- Posjet knjižnici
 - Suradnja s knjižnicom - Sudjelovanje u natjecajima i projektima
 - Posjeti u predškolske ustanove (knjižničari, dječji autori, ilustratori, novinari...)
 - Posjeti u predškolske ustanove: učenici koji čitaju djeci
 - Posjeti djece u ustanove koje se bave tiskarskim, čitalačkim i sličnim jezičnim djelatnostima (tiskara, novine, radio/televizija...)
- Ostalo: _____

Dodatno usavršavanje (u prošlosti i budućnosti)

Posljednja tri pitanja odnose se na stručna usavršavanja s naglaskom na sljedeće teme stručnih usavršavanja: čitanje ranoj i predškolskoj dobi, slikovnice i knjiga za djecu, predčitačke

vještine, korištenje digitalnih alata (usmjereno na čitalačke aktivnosti) i slične usko povezane teme. Na ponuđena pitanja odaberite jedan odgovor koji se odnosi na Vas.

Još jednom hvala na Vašem vremenu i pomoći.

1. Jeste li do sada sudjelovali na nekom stručnom usavršavanju na temu slikovnica, knjiga, čitanja općenito, čitanja u predškolskoj dobi, predčitačkim vještinama i sličnim tematikama?
 - a) Da
 - b) Ne
2. Jeste li upoznati je li uopće postojalo stručno usavršavanje na spomenute teme iz ranije spomenutog pitanja?
 - a) Postojala su takva usavršavanja i sudjelovao/la sam.
 - b) Postojala su takva usavršavanja i nisam sudjelovala.
 - c) Nisam upoznat je li se održavalo usavršavanje na navedene teme.
3. Imate li želje u budućnosti sudjelovati u takvim stručnim usavršavanjima?
 - a) Da
 - b) Ne